

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívánató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetés félével a pontosan és jutányosan közöltetik.

Az elkésteknek teljes számu példányokkal szolgálhat még a szerkesztőség.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. (István cs. kir. főhg levele a k. v. törvényszékhez; kinevezések; halálozás; a' tiszavölgyi társulat idei közgyűlése határidejének kihirdetése. Magyar politika; viszonzulás T. J. urnak (folyt.) Budapesti napló. Törvényhatóságok: Biharmegye közgyűlése; Zágrábmegye főispán-beigató közgyűlése; borkereskedés's egyéb Budáról; gyásznap Ó-Budán; erdélyi országgyűlés. Társulati élet: a' Kisfaludy-társaság 10dik közlése.)

Külföld (Amerika, Portugália, Anglia, Franciaország.) Olaszország.)
Értesítő.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

István főhg. válaszelevele a' kir. válto-törvényszékhez.

„Nemes, nemzeti és vitéz urak! Lefolyt egy nap a' másik után, mióta felejthetetlen édes atyám örök nyugalomra tért, de keblem sajgó fájdalomra irt nem hoz az idő; csak azon közrészvét, mellyel bánatomban a' haza annyi polgárit hiven osztozni látom, nyújt számomra némi vigasztalást.

Fogadják azért szívem őszinte köszönetét folyó hó 17ről hozzám intézett részvevő sorakért; fogadják az elszomorodott fii hálóját azon kegyeletteljes érzelmekért, melyekkel az elhunyt atya szent emlékének kísérik, kinek szelleme a' magasban édes megnyugvást találand, ha a' kir. törvényszék, mellynek keletkezését ő hű gondjaival fogta körül, az eddigi működése által magának kivívott közismerést ezentul is, mint bizton reményem, egyiránt kiérdemelni meg nem szűnik.

Vegyék tisztelt uraságtok ez által egyszersmind szives köszönetemet folyó hó 22dikéről kelt üdvözlő levelükre, 's legyenek meggyőződve, hogy azon remények valósíthatása, mellyeket kir. helytartóvá lett legkegyelmesebb kinevezetésemhez önök részéről is csatolva látok, törekvém főczélja leend; mi ha a' gondviselés elérnem engedne, már ebben magában megadta volna számomra a' legszebb jutalmat is.

Ki egyébiránt különös hajlandósággal maradok tisztelt uraságtoknak őszinte jóakarója. István s. k., kir. helytartó.

Ő cs. s. ap. kir. felsége az egri főkáptalanban a' következő kanonokat, u. m. Roskoványi Agostont éneklő, Harmos Lászlót örkanonokká, Ferenczy Józsefet székesegyházi és Léva y Sándort pankotai főesperessé, Zbisko Imre kálói és Máriassy Gábor miskolci plebánost kanonokká; — továbbá a' váci székeskáptalanban a' köv. kanonokokat, n. m. Gasparik Kázmért olvasó-, Cseh András éneklő, Medgyesy Jánost énekonokká, — Szarvas Ferenczet székesegyházi, Tadjthy Ferenczet pedig csongrádi főesperessé, — végre a' Sorsich József elhunyt által ürességbe jött magy. kir. helytartói tanácsnokságra Osegovi Metell magy. kir. ud. kancellariai tisztb. titoknokot érdemesitni legkegyelmesebb méltóztatott.

Halálozás. Vasmege egy érdemteljes férfit vesz-té el. Felső-óri Bertha Ignác z, rövid betegség után, folyó hó 4kén, munkás élete 67dik évében jobb életre szenderült Rába-Hidvégen. Megyei hoszasz szolgálata alatt, mellyet e. alispánssággal végzett, szigorú igazságszeretel's tisztelben pontos és hű eljárás jellemzők az elhunyt derék férfit mindenkor. Mint közjóért buzgó's tudományokat szerető hazafi, mint hű tanácsadó, gondos édesatya és sikert tanusított okos gazda, köztisztelet tárgya volt ő megyéjében. Rokoni's barátin kívül keserűk őt főleg özvegye: Sümegehy Judit assz. kivel 40 évet élt példás házasságban's gyermekei: Antal, megyei volt főjegyző's orsz. gyűlési követ, — Franeziska, Guary Károly bírónak, — Juli a, Széll József e. alispának — és Mária, Chernel Ferd. fős. bírónak hitveseik. Nyugodjanak békében az elhunyt Jelesnek porai.

A' tiszavölgyi társulat központi választványa folyó évi február 6kán tartott ülésében az ez évi nagygyűlés helyéül Pest városát, megjelenés napjánul **martius hó 20dik napját** olyképp jelezte ki, hogy a' kitűzött napra minden vidéki osztály a' debreczeni nagygyűlés határozata szerint három képviselője által megjeleni el ne mulassza. Miről az érdekeltek ezennel tudósítanak. Kelt Pesten február 6kán 1847. Kovács Lajos központi igazgató.

Magyar politika.

Múltkori cikkemben szóltam a' honvédelemről, mostani beszédem tárgya ellenben azon politika lesz, mellyet pártaink egymásközt's akormány irányá-

ban követni szoktak. Öntudatra ébredt's haladni akaró nemzetnek e' két főfőtárgy iránt tisztában kell lennie, mert a' nemzet ügyei csak akkor nyerhetnek előmenetelt, ha a' harczmezőn szintugy mint politikaitéren jól intézettek. Az első esetben ingatlanul áll a' haza függetlensége, a' másodikban feltartóztatatlanul fejlődik a' nemzet haladása.

Mint mondtam, ez uttal szót váltunk a' magyar politikáról. Kényes tárgy! mert a' magyar spectabilis e' tekintetben nehezen kapacitálható, — Magyar Peti rokonom pedig, a' fiatal óriás, még tréfát sem ért. P-es vagy K-y? ezt kérdi's ha nem vagy egy értelemben vele, még meg is szid. —

Hallgass meg Peti öcsém; sem P-es sem K-y! én haladó vagyok, (engedjétek meg, hogy a' progressista nevet megmagyarosítsam) 's ezen álláspontom most különös vigasztalásomul szolgál. Mert pártot eddig nem képeztvén, sőt pártot alkotni sem akarván, egyedül a' vélemények eligazodása, fejlesztése's tisztába hozatala az, mire törekszünk. Így tetteleg legalább pártot kívül állván, senki sem foghatja rám, hogy mint Cicero pro domo sua szónoklok's pártérdekből szántsándékosan elesavarom az igazságot.

Bátran tehát dologra.

Sokan higgadtabb publicistáink közül a' magyar politikának sikeretlenségét főképen azon bizodalmatlanságnak tulajdonítják, mellyel a' pártok egymás'sa' kormány irányában viseltetnek. Vizsgáljuk meg ezt közelebbről.

Mi az ellenzéki és conservatív pártot egymás irányában illeti, arról kevés szólanivalom van, mert előbbi cikkeimben eléggé megmagyaráztam ebbeli nézetemet. Politikában egyetemi maximákat kell felállítani. Embert ember ellenében sem absolut bizodalmat nem érdemel, sem absolut bizodalmatlanságot. Állítsd fel a' bizodalmatlanságot egyetemi szabályul's legyenek a' pártok meggyőződve, hogy az ellenfél csak rosszat akar's javíthatlan, egymásnak's a' kormánynak körömszakadig ellenállanak's ha teljesen megsemmisítik egymás hatását, akkor a' spectabilis, Magyar Peti, én és mindnyájan, az áldott jó magyar bundára heveredünk's történhetik semmi; azaz semmi normalis uton, min kívül — 's ezt jól jegyezzük meg — nem haladhatunk, egyáltalában nem; de tegyük hogy igen, tegyük fel e' lehetőséget is, gondoljuk, hogy a' pusztán szón kívül még másra is kerülhetne a' dolog — miről ugyan mint említém gondoskodva van — akkor vizsgálóknak meg az Atelkőz előtti időbe is, azaz antisocialis állapotba. Legyen ez elég. Fontosabb a' magyar politikának irányá a' kormánynyal szemközt. E' tekintetben a' bizodalmatlanság az ellenzékben pontosul össze. Vizsgáljuk meg ennek okát és pedig történetileg; annak alaposágáról vagy alaptalanságáról utóbb szólhatunk. —

Vessünk egy pillantást nemzetünk multjába. Hd. Lajos alatt az olygarchia teljesen tönkre tevő a' király, tehát az ország hatalmát; a' nemzet azonban koránsem érzette gyöngeségét, sőt ázsiai képzelgésekben ringatta magát és 25 ezerrel háromszáz török ellen Mohácsnál szembeszállni mert. A' kiábrándulás rettenetes volt's egyetemes elcsüggedés fogta el az országot. Szoliman ellenállás nélkül foglalta el a' magyarok fővárosát. Ekkor két párt támadt: a' józanabb, a' politikai ügyekben tájékozott, mindenek előtt, mint kellett, az ország függetlenségét akaró fentartani's elégtelennek tapasztalván a' magyar állodalom hatalmát. Ausztriához csatlakozott első Ferdinandot választván királyul; a' második faj-ösztön től vezetettve, bensülött királyt emelt trónra, Zápolyát. És mi lett ezen elszakadás következtése? A' Zápolya alatti rész elveszté függetlenségét's a' magyar nemzet ezen töredéke magyar néppé sülyedt, midőn a' másik az ország függetlenségét fentartván vele nemzetiségünket is megmenté, sőt a' Zápolya alatti rész nemzetiségét csak akkor nyerte vissza, midőn az Ausztriához csatolt rész által a' török járomtól megszabadított's vele egyesült. Így eredett az országban egy magyar's egy ausztriai párt.

Egy másik ellenkező phasisba lépett nemzeti életünk első Leopold alatt. Ekkor az állóseregek korszaka beállott

's az európai állodalmak átalakulása hűbéres fejedelemségekből korlátlan monarchiákká. Szerencsétlen idő, melly eddig hazai történetiróinktól helyes szempontból nem is adatott elő, mert Ausztria centralisatói terveit ugy itéli meg, mint megyei politicusaink a' közbirodalmi ügyeket, tanácsadóknak tulajdonítván azt, mi az európai állodalmak világtörténeti átalakulási folyamata volt. Az erre következett belvillongásokban egy hazafi és egy kormánypárt fejlődött ki. Az ország és közbirodalom, sőt az egyházak érdekei (mert a' protestánsok küzdelmei is hozzá csatlakoztak) élesen állítottak egymás ellenébe. A' magyar nemesség ekkor közvetlenül előjogai fentartásáért vívott ugyan, de közvetve a' nemzetiségért is, mert ez a' magyar alkotvány enyészével's a' magyar állodalom tartományá változtatásával együtt szinte elenyészett volna. Szerencse hogy különösen kedvező körülményektől's végre Ausztriának mérséklésétől is segítettve, e' zavarok megelégtülésünkre végződtek. Igen uraim, végre Ausztria mérséklésétől is; mert gondolják meg, hogy Hd. Rákóczy Ferencz idejében Eugen herczeg állott az ausztriai rendes seregek élén's hogy ez a' dolgoknak egészen más fordulatot ad, ha az ausztriai sereg derekával Heister hat ezrei helyett maga lép fel hazánkban. De ezt — hagyjuk; mert látom Magyar Peti öcsém már is szörnyen háborog's részrehajlásról kezd vádolni; pedig türelmére még tovább is van szükségem. Elég hozzá, az ellenzék bizodalmatlansága ez időtől fogva származik's hagyományosan szállott reá.

De nem változott e' azóta újra a' világ's a' régi viszonyban állunk e' a' kormánnyal, hogy a' régi politika még most is helyes lehetne? Lássuk.

A' kinek felnyit szeme, ugy hiszem, nem tagadhatja, mikép a' francia forradalom óta az európai állodalmban nagy változások történtek. Most a' fejedelmek erőszakosan nem változtatják át az országokat, mint a' keletkezett állóseregek idejében, hanem egymással szöveteznek az alulról felfelé tolokodó ujitók tömege ellen.

Veszélyben van tehát most is alkotványunk, nemzetiségünk's a' vallás szabadsága? Nem, az alkotványt védi a' kormány maga. Nyelvünk diplomatikai, iskolai's irodalmi polezra emelkedett's mi a' vallás szabadságot illeti, e' tekintetben mint protestáns hálás szívvel el kell ismernem, panaszaink az utolsó országgyűlés óta elenyésztek. Mit akar tehát a' kormánnyal szemközt álló párt még védeni?

„Mi, felel itt Magyar Peti's én elcsudálkozom, hogy ó máris az ellenzékhez számítja magát, mi nem is vagyunk a' régi aristocratiai oppositio többé, hanem ellenzék a' kor-szellem értelmében, elveink változtak.“ Jól van's valóban örvendek, hogy legalább elméletileg haladtatok; de haladtatok é in praxi? ez más kérdés, mert én tactikátokat, bár a' körülmények változtak, még mindig a' régiek találok, a' régiek, alkalmazva oly formákban, mik képviselők alkotvány mellett teljesen helyén volnának, de hazánk rendi alkotványa mellett hamis suppositio alapulnak's azért a' sikert kockáztatva csak csalódások és panaszok apadhatlan kuforrása.

Hogy ezt világosan kitüntethessem, válaszszuk az alkotványos állodalmak legrégibb's mintá-országát Angliát például. Kik képezik ott az ellenzékét? Volt miniszterek és statusfériaik, kik ennél fogva országos ügyekben teljes gyakorlati jártassággal bírnak's véleményeikben nem tulzók, hanem mindenek fölött practicusok; mert ha többséget nyernek, magoknak kell terveiket végrehajtaniok, mi ha bálul sikerülne, az oppositiotól's historiától kikacagtatnának. Azért oly idealisták, mint a' radicalok Angliában, kormánnyra nem is jutnak. És ha ily tárgyatott férfiak azután többséget nyernek's kormánnyra jutnak, gyöngül e' az által az állodalom hatalma? Sőt inkább erősödik, mert igazi képviselők országokban a' parlamentararis többség a' nemzet többségére támaszkodik, tehát ha kormánnyra lép, az állodalom hatalmát lehető legnagyobb mértékben erősíti. Ily többséggel lehet azután kormányozni's Hd. Vilmos óta nincs is példa, hogy a' király valamely mind a' két házban többséggel átment billt visszautasított volna. Ez ily körülmények közt nemesak józan, hanem dicső politika is.

Tekintsük meg már mosthogyan áll mind ez hazánkban? Kik nálunk az ellenzék? Volt miniszterek, statusféria-

ak? Nem, publicisták, kik abban helyeznek érdemet 's Peti öcsém ezt igen helyesli, hogy királyi, tehát országos hivatal nem viselnek, kik ennél fogva országos dolgokban gyakorlati jártassággal nem bírhatnak 's mivel többséget is nyervén kormányra nem jutnak, e' fonák helyzet által szükségkép politikai szélsőségekre vezetettek 's népszerűségeket ez uton tartják fen. Peti öcsém legalább azon hitben él és hal, hogy szeretett hazája csak azért és egyedül azért nem juthatott még eddig paradicsomi boldogságra, mivel a' kormány egy pár ellenzéki rhetor ragyogó terveit létesíteni elmulasztá. Az ellenzéki párthoz tartoznak továbbá az idealisták, kik a' status-quot eléggé nem méltatják 's megyei és országos álláspontokon álló politikusaink, kik a' helyett, hogy a' megye és ország érdekeit a' közbizalom-méival a' közös érdek vonalán kiegyenlíteni törekednének, azokat metszőleg 's kiegyenlíthetetlenül állítják egymással szemközt. Igen, ezek itt a' gondolható ellentételek, miket ki kelle tüntetnem a' nélkül, hogy egy jellemre 's talentumokra nézve tőlem is tisztelt felekezetet árnyékba helyezni szándokolnék.

És mi czélok? Többséget nyerni 's átalakulásunkat ellenzéki szellemben vezetni. Hát taticiók? Mennél többet kívánni 's elhatározottan, szilárdul, vagy talán jobban: makaesul; hogy annál többet nyerhessenek. Peti öcsém legalább ezt tartja üdvösségre vezető egyedüli utnak, egy cseppet sem kételkedvén, hogy a' kormány engedni fog, ha az ellenzék tántoríthatlanul követelése mellett maradand. Én pedig ezt itt a' magyar politika legmélyebb 's legsajnálatosabb csalódásának nyilvánítom. Méltóztassanak okaimat fontolóra venni.

Alkotványunk majd ezer éves, mélyen meggyökerezett hierarchico-aristokratiai formákkal, csatolva egy korlátlan monarchiához. Ily körülmények közt a' haladásnak a' status-quotól kell indulni ki, nem eszmékből 's menten minden nivellirozási és separatisticus iránytól, másképp legyőzhetetlen akadályokra talál. Az ellenzék józan politikája ennél fogva m é r s é k l é s t kíván, mely a' szilárdságot nem rekeszti ki, sőt ez csak vele párosulva lehet rendíthetelen; továbbá a' körülmények 's ellenhatások böles számításit, hogy a' lehetőséget ki ne rekeszse 's indítványait elfogadhatókká tegye. De szólj embernek, kinek feje ég, mérseklésről vagy számításról, „újult akaratunak, Viertel-Maaszregel-ek“ pártolójának csufol; az ilyenek felmagasztalt lelkesedésében „minden“ kell vagy „semmi.“ És valóban ez utolsó vajmi könnyen elérhető; mert a' fenforgó viszonyok közt igen természetes: mennél tulzabb az ellenzék követeléseiben 's teszem mennél inpracticusabb, azaz mennél kevésbé alkalmazhatók tervei a' status-quotra 's mennél inkább ellenkeznek a' közbizalmi érdekekkel: annál inkább kényszerítve látja magát a' kormány negatióba lépni 's alkotványos vetőjét használni. Erzsébet angol királynő ilyen esetekben, midőn még a' mostani angol parlamentaris kormány oly tökélyre ki nem fejtett, mint azt most látjuk, egy délelőtt 15 billtől tagadta meg királyi megerősítését. És Erzsébet királynő nagy királynő volt 's hazája javát előmozdította. Mert tegyük, nyerjen az ellenzék az országgyűlésen mértékfeletti tulnyomó befolyást 's a' kormány engedjen minden kívánságnak, erősítse meg minden indítványt, mi következnék ebből? A' kormány nullificatója 's az állodalmi hatalom vég-elemzésben egy párt kezébe jutna, mely csak egy kiváltságos rend képviselőinek töredéke. Normalis haladás volna e ez azután? De ti, meglehet, vagy legalább némelyek közületek, azon illusióban ringatjátok magatokat, hogy a' kormány saját nullificatóját alárandja. Ha az embernek feje ég és szenvedelem izgatja keblét, ezt átlátom, könnyen képzelgésekbe merül, sőt visióji is lehetnek. Igen, csak hogy a' visiók nem valóságok. Pállansatok szét az igazi alkotványos országokban, hol a' népképviselő életbe lépett, ott a' többséget nyert ellenzék milliókra támaszkodik, de ti mostani kiváltságos helyzetünkben, teljesen légben függők, sőt alulról és felülről egy két deszka közé vagytok szorítva, hogy beszélhetek ugyan, sőt lármázhattok is, de tagjaitokat bizonyosan nem használhatjátok.

Ily alapon szükölködő 's mind a' mellett még is mindent tühegyre állító 's ennél fogva kockázató politikának eredménye azután semmi más nem lehet, mint legfeljebb: concessio. Efféle concessiókkal tengettük eddig életünket, köszönet a' magyar politikának 's az ellenzéknek, melynek vezérlete alatt az utolsó országgyűlések lefolytak, tapasztalásból ismérjük sikerét, gyümölcseit; hálás szívvel ismérvén el azon kevés jót is, mit tett; de haladónak ez nem elég.

Forduljunk már most a' conservatív párthoz. Mit ígér ez? — A' conservatív párt a' kormányval egy vonalon áll, mennyiben a' status-quotól akar kiindulni, a' status-quo a' pozitív törvények kifolyása, ezeknek pedig végrehajtója a' kormány. E' párt azonkívül távol van nivellirozási és separatisticus iránytól, a' kormány loyaltásában bizik, ve-

le tehát a' kormány kezét foghat, sőt megegyezése nélkül haladásunk méltányosan nem is eszközölhető, mert vállaira nehezedik leginkább az áldozás és lemondás nehéz szerepe. Többséget nyert indítványait azonkívül a' kormány e' párt által könnyen létesítheti is, minekutána nagyrészt országos hivatalokban fardó, tehát ügyviteli jártassággal bíró honfiakból áll. A' kérdés itt tehát csak az: akar e ezen párt haladni? Ez iránt uraim programjok kezünkben van. Ezt mi mint bevezetett tény elfogadjuk. E' programban pedig a' haladási zászló ki van tűzve legfontosb ügyeinkre nézve 's remény nyújtatik, hogy a' reformot a' kormány is vezetni akarja.

És már most az a' kérdés: higyük e ezen szép szónak? Az ellenzék bizodalmatlansági teoriájánál fogva természetesen azt mondanja: nem; de mint tudjátok, én ezen teoriáért nem adok egy batkát. Részemről pedig így okoskodom: mit tehetne most a' conservatív párt, hol aristocratiánk nagy része összepontosul, maga és a' haza érdekében le g j o b b a t, mit tennék különösen én, ha e' pártnak tagja volnék 's rám hallgatna? Én meggondolnám mik Francia- 's legújabbban Lengyelországban történtek, 's engedjétek meg, hogy kimondjam, hazafiságból is, megragadnám a' haladás zászlóját legfontosabb ügyeinkre nézve, mik tudniillik létesítésre már megérték 's azokat karöltve a' kormányval diadalmasan vinném keresztül, egészen az angol toryk példáját követve, kik a' legfontosabb ügyeket, hogy az alkotmány kerekvágásából valahogy ki ne ugorják 's tekintőket 's befolyásukat fentartsák, magok létesítik, mint ez az emancipációval történt 's legújabbban a' jövedelmi adóval. Ez uton hiszem, magamat 's hazámat legjobban conserválnám, sőt pártom többet létesíthetne a' haza előmenetelére, mint az ellenzék képzelgéseken alapuló bizodalmatlansági 's újhuzó politikájával, ha azt tovább követi.

De fogja e a' conservatív párt e' józan politikát követni? Kérdi Peti.

Öcsém! viszonzám, mi haladók politikai meggyőződésünkre nézve azon alapfeltételből indulunk, hogy az egyesek, nemzetek és kormányok, tehát a' pártok is, a' haladó műveltségél, végre magok és mások kárán valamit tanulnak, másképp az emberi nem és a' nemzetek haladása megfoghatatlan volna. Ez alaptételnél fogva tehát hihetetlennek nem tarthatjuk, miszerint a' 19d. században hátramaradt de már egy kissé felkapaszkodó honunkban is létezhetik egy párt, mely a' maga és haza jólértett érdekeit egyesíteni kíváná. Ezt tagadni, megbocsáss, nem vagyok eléggé fiatal óriás, mert nem tulajdonítok egyedül magamnak ész és hazafiai akaratot.

Öszintén szólva, így folytattam beszédemet, én úgy vagyok a' politikai pártokkal, mint böles Nathan a' vallási felekezetekkel. Ismered e mesétjét a' gyűrűről? Nem? úgy azt röviden el kell mondanom. Hajdanta egy fejedelem oly gyűrűvel bírt, mely tulajdonosát isten és ember előtt kedvessé tévé. Ezen gyűrűt az apa mindig legkedvesebb fiának hagyta 's ez e' gyűrű erejénél fogva örökösé lett fejlődési székének. Történt pedig, hogy a' leszármazás sorozatában egy apának három fia volt, kiket egyformán szeretvén, mind a' háromnak ígerte a' gyűrűt 's mivel csak egygyel bírt, hogy szavát tarthassa, az egy igazhoz oly két más hasonlót csináltatott, hogy a' hamis gyűrűket az igazitól végre maga sem tudta megkülönböztetni. Meghalván az apa, mind a' három fia, öröklött gyűrűjöknel fogva, a' fejlődési széklet igényelte 's a' dolog végre bíróság elibe került. Kerítettek az apát elő, szolt a' bíró, hogy az igazi gyűrűt kijelölhessem. Ez lehetetlen lévén, ítéletet nem hozott, hanem következő tanácsosal boesátá el a' feleket: ti, így szolt a' bíró, azt mondjátok, az igazi gyűrűnek ereje tulajdonosát kedvessé teszi isten és ember előtt. Jól van, mutassátok meg tehát tetteg, egymással vetekedvén felebaráti szeretetben és erényben 's kibben tul tesz a' többin, az lesz apátok legméltóbb utódja.

Érted e' mesét öcsém? Az ellenzék és a' conservatívok, mindkét párt, az igazi gyűrűnek birtokában hiszi magát. Jól van, szólok én is most hozzájuk a' bíró szavait alkalmazva: legyen hitetek szerint; de mutassátok meg gyűrűtök erejét, nem phrasissal vagy ígéretekkel, hanem tettel. Mi haladók egy párthoz sem tartozunk, szemünk előtt a' párt semmi, a' haza minden, nekünk tehát ellenzék, c o n s e r v a t i v, P - e s v a g y K - y p u s z t a s z ó; szavakkal, ezt tudjuk, eddig eleget szakácskodtatok; de mi e' konyhába nem állunk, minket egyedül a' siker elgíthet ki 's ennél fogva csak azon pártot tartandjuk az igazi gyűrűnek birtokában, mely a' t ö r v é n y h o z á s i l é t e s i t é s p i l l a n a t á b a n s z a v á t s i k e r r e l l e g d i c s ö b b e n v á l t j a b e. Az ellenzék eddigi taktikája, mint láttuk, nem sok reménnyel biztat, sőt sikeretlenségét a' tapasztalás behizonyította; a' conservatív párt szerencsésébb állásban van, ez a' kormányval karöltve sokkal többet tehetne alkotványos életünk sikeres fejlesztésére;

mi nem is kételkedünk jó akaratjában, mert a' bizodalmatlansági theoria nem elvünk; de korlátlan bizodalommal sem viseltetünk — fejedelmünket kivéve — senki iránt 's azért azt mondjuk: programátok szavai szépek; azonban lássuk a' beváltást; ha az igazi gyűrűnek birtokában vagytok, mutassátok meg erejét a' létesítés pillanatában!

De mit látok, Peti öcsém megharagudt 's kalapját ragadván bucsuzik tőlem.

Isten veled ifjuságunk képmása, becsületes magyar sziv! csak kár, hogy véred még nagyon keleties 's hevesseged és hagyományos szükörü világszemléleted mellett, máris nagy politicusnak tartod magadat. Ah, ez csökkenti reményemet, hogy egy hamar csak valamire való politicus is válhassék belőled!

És még is kár, hogy eltávozott! Nézetemet valóban nem akartam rá tolni, ez soha sem szándokom; mert ha valaki, mint én, egy emberéletet az igazság végokai kikutatására fordít, az olyan azután tudja, miképp az igazság (a' mathematicait kivéve) minden egyedben, minden műveltségi fokon 's minden állásponton más megmás alakban tűnik elő 's véleményében türelmes; ha pedig még azonkívül contemplatív haladó is, ki politikai pályáját bevégezte, nem szónokol 's nem korteskedik: akkor a' vélemények utbaigazítását, tehát a' politikaiakat is, az időre bizza, azaz a' nemzeti haladó politikai érettségére. Z.

VISZONVÁLASZ T. T. TÖRÖK JÁNOS urnak (a' keszt-helyi Georgicon 's óvári intézet ügyében. (Folyt.)

Az intézet állítólagos hanyatlását illetőleg úgy kell felvonnunk mint tény, mely csak akkor lesz kimutatható, ha az intézet története hiven leíratik 's történeti adatokkal bizonyítatik be annak mindenkor állása. Akkor egyenval is huzható T. ur hajdani 's mostani Georgicona között, mely összehasonlításból önként ki fog tűnni: hanyatlott e a' Georgicon régi állapotához képest, vagy nem? egészen e vagy részeiben csak? 's ha részeiben, milly részben? 's nem történt e javítás, emelkedés egyikben, midőn a' másik esökkent? Én úgy gondolom ilyen forma kérdéseken kell átmenni az eszélyes embernek, valahányszor ténykérdés (quaestio facti) fordul elő és mig ezek tisztába hozva nincsenek, addig a' hanyatlott 's szintolly üres hang, mint az ujlóg virágzásnak induló, okos ember előtt amaz még nem kárhozat, ez még nem üdvösség! — Ily nemü munkához már rég kezdetem gyűjteni adatokat, de sürgetőbb hivatalbeli foglalatosságim nem engedtek arra szentelni annyi időt, mennyit az igényel, azon leszek, hogy ezen előre nem látott gáncoskodás miatt is minél előbb elkészüljön.

Még csak egy pontra van e' cikkelyben — mely legtöbbfelé ágazik bizonyos rend nélkül — melyre még észrevétellel tartozom 's ez a' második pont, melyre nézve csak azt jegyzem meg, hogy ha T. ur az abban be 's illetőleg megtérőleg mondottakat tollhoz nyulta előtt, vagy irás alatt meggondolta volna, kezdetől fogva sokat, ha nem mindent, másképp írt volna, különösen a' Georgiconról, mely ha nem használhatott is mindennek, bizony nem ártott senkinek, legkevesebbé pedig a' szók e h a l m i i n t é z e t n e k, millynek T. ur maga vallomása szerint is, utjában semmiképp sem áll. De épen azért nem kellett volna úgy legyalázni, mintha utban állott volna, akadályozólag 's T. ur akkor magának is békét szerzett 's mást sem háborgatott volna.

A' Hra. Ki állította azt, hogy az intézet minden hiányon felül állana, azért 's b. Ki mondotta azt, hogy az egyedi értelmiség 's iparkodás az intézet érdeme? Kitagadta, hogy sok jeles gazdáink vannak, kik soha semmi intézetben nem voltak? Ha T. ur figyelemmel olvasta észrevételeimet, mind ezt bizonyosan kihagyandotta. Ha nem — mire az unalomig hosszadalmasság eléggé mutat — nincs a' közönség előtt föllépni joga, sőt annak figyelemmel tartozik 's előbb utóbb bírója lesz. Mi engem illet, miért hozza fel ellenem, a' mi nincs ellenem, az mind magam mondása, csak más szavakkal, nézze meg csak. — Vagy tán azt akarja kimutatni azzal, hogy minden intézetünk hiányosak, mert ez látszik ki szavaiból. Azt nem szükség mondani, mert azt bizony minden gondolkodó miveltebb hazafi tudja, hogy minden emberi intézkedés az ideál mögött közelebb vagy távolabb, de mindig mégis hátrább vagy alantabb áll. De következik e inné a' p e r e a t? vagy tán biz a' szók e h a l m i i n t é z e t m a g a l e s z k i v é t e l? 's az lesz minden hiány nélkül tökéletes, azt bizony maga sem hiszi T. ur.

A' IVre. Már felebb alkalimlag megtettem köszönetem.

Az Vre. Tessék megtekinteni felszólalásom első cikkét, a' tavali Jelenkor 91dik számában, hoi szórol szóra ki-vannak jegyezve T. urnak mind azon szavai, melyek ellen kikeltem. Keszthely után nyomom jó Óvár, későbbben Czeg-

léd is, mely miatt mind a két hely szöbe jött. Tagadhatja hát T. ur, hogy a vitakozás terét én már T. ur által kijelölve találtam? volt é jogom a készen talált téren egészen vitakozni? azt tán csak nem fogja kérdeni, mert mindenik olvasója megmondhatja, hogy nekem is volt legalább annyi, mint T. urnak. — De ha a viszonyválasz elejére tekint valaki, nem mondhatja é legalább azt, hogy inverso nomine de te fabula narratur?

En e helyen csak Szókehalomra szoritkozom. Midőn az 1845-diki m. Gazda 102d. számában a n é h á n y s z ó t olvastam 's a 103-dikban annak folytatását, már ezen czikk felénél jóval tovább haladtam, midőn még folyvást növekedőleg tartott bennem azon eltökélt szándok, miszerint én legyek a szókehalmi intézet első üdvözlője a közönség előtt. De midőn a p a r á n y i á r n y é k r a j ö t t e m , mindenki elgondolhatja, hogy szándokom lehangozva lett 's nemesak teljesedésbe nem jöhetett, de felszólalnom kellett, nem a tervezett szókehalmi intézet ellen, hanem a kíméletlenül megtámadott létezők mellett. A mit felszólalásomban a szókehalmi intézetről alkalmilag mondtam, mindössze, szóról szóra csak ez:

— „Mi az új intézetet őszintén üdvözljük 's a hazának általa is sok jót ohajtunk és remélünk.“ Jelenkor 100d. szám 685 lap. — „Vagy tán a czeplédi“ (érti T. ur, hogy a Georgiconra árnnyéket vetett)? hisz ez csak most született 's aligha olly világgossággal környezve, mint Correggio isteni magzata. Várjuk el virágzását 's gyümölcsözését 's termékéből majd megismerjük a fát. A magyar egyébiránt is csak nyugton szokta dícsérni a napot, aztán lehet majd tán árnnyékről is szólni. Most még igen korai, időelőtti. Jelenkor 101d. szám, 612d. lap. — Már most megjegyezve némely olvasók kedviért, hogy miután T. ur árnnyéka ellenében világgosságról szólottam, eszmétársulat által eszembe jutott Correggiának la notte nevű híres festvénye, mely nekem valaha annyi életet nyújtott. Ezen festvényen a művész az újon szülött istenembert kisugárzó fényvel adja elő, úgy hogy az éj homályában a kised világosítana meg minden környebelit. Az alkalmazás önként érthető levén a szövegben (kivált ha világgosságot ki sugárzó la g kifejezéssel éltem volna 's helyesebben, a nélkül hogy a többit értelmezni szükségesnek tartanám, kérdelem: ki lát itt ellenszenvet a szókehalmi intézet iránt? ki hazafitlanságot? vesztés 's hiúsulást kárörömmel jóslást? — bizony csak az, ki mint édes atya szeretett gyermekére, úgy T. ur zsenge intézetére, féltékeny. 'S ha ez helyen van; de az nincs semmikép, hogy a rakoncátlan képzelődés, az ész tudta nélkül minden illedelem 's méltányosság ellenére nyilvánosan kitorjón 's reám T. ur olyanokat fogjon ismét, a mit bizony nem érdemltem meg. Bár mily kemények T. ur kifejezései, fájdalom ugyan, de sértést még sem okoztak, épen azért, mert egyik czimére sem vagyok érdemes. Azért annál könnyebben megbocsátom ezen indulatoskodását, mennél könnyebben értelmezhetem, ha nem menthem is. — De kérdelem: nem szabad é nekem is feljajdulnom azon intézet méltatlan megtámadtása miatt, mellynek valaha különösen kegyelt növendéke valék 's most a legidősb nevelők egyike 's épen ez által, kinek legkevesebb oka lehet rajta méltatlankodni, de annál több, megtámadás esetére ótalomba venni, azon állásánál fogva, mellyen a közérdek legfontosbikának fő mozgonyaként tekintendő.

Hogy intézetének nem bókolgattam, ne tessék azt gondolni, mintha annak hasznos sőt szükséges létét el nem ismerném. Helyzetünk kiáltólag kívántatja az ollyast; vagy hogy maradandósága sőt folytonos gyarapulása iránt csak pillanatig is kételkedtem volna; hisz kezeskedik mind ez iránt annyi lelkes pártolónak hazafisága. Hogy szerzőjét nem czimezgettem, tömjéneztem, ne tessék azt gondolni, hogy hokros érdemeit elismerni nem tudnám vagy nem akarnám, de nekem feladatomban volt a megtámadott intézetek védelme 's mind az olvasó figyelmét elvonta volna a fő tárgytól, a mi extra rhombum esik 's azért az ilyen viszályokat nem is kedvelem, mert csak tekintélyt szereznének, holott a tudományok országában nem ismerek más tekintélyt, mint a védők súlyát 's annál fogva hibának mondom a hibát barátomban is, érénnyek adom a becsét még ellenségben is. (Vége köv.) Gerics Pál.

BUDAPESTI NAPLÓ.

Mult szombaton tartotta a Kisfaludy-társaság közgyűlését a megye teremében. Szép méltányosság volt ez uttal is Pest megye rendezitől: hogy noba e napra saját gyűlésök volt hirdetve, a megyei termet ez országos pártolást érdemlő, de abban mind eddig nem részesülhetett intézetnek átengedni sziveskedének. Mert sok szép egyesület született már meg e magyar hazában, de olly kevés erővel olly sokat egy sem tett, mint ezen semmi önérdektől, csupán a legnemesb ihlettség szellemétől föntartott társulat, mely jóvá tévé az irodalom fejlesztése által mind azon roszsázt — mit amaz irodalmi cridatarusok, kiknek érdekükben áll mindent, ki és

mi fölöttük áll, leránczigálni 's kiknek száma legio — elfoglaltságuk által az igazi ügyön rontani tudtak. Azonban a kivított siker és elismerés legjobban dícséri a buzgó társulatot. Ha egyebet nem tett volna is, mint a „népdalok“ öszszgyűjtését, ezzel is annyi érdemet szerzendé magának a nemzet irányában, a mennyi den eítumot szerzett valamennyi eddig élt és ezután élencő ciuicastera a két magyar hazának E népdalgyűjtemény legszebb kincse nemesak népeletünknek, de nemzetéletünknek is! Most még népköltészetünk prósai részét, a mondákat és babonákat kellene öszszgyűjteni, miknek érdeke nem kisebb, mint népdalainké, helyhezköttöt objectivitása pedig még népjellemzőbb, mint amazoké. A gyűlés mind végig igen érdekes volt, az olvasványok közt kitűnő szépségű mű Székács sátrája „Mint lehet hűressé lenni?“ A közönség, közte szépszámu hölgykoszoru, mindvégig érdekekkel és figyelemmel kísérte a felolvastakat. Nem ártott volna azonban a népies költemények közül vagy „Toldit“ vagy „Szubay Mátyást“ megismertetni a hallgatókkal, ha bár hosszu lett volna is e felolvasás, hiszszük, hogy szivesen elhallgatta volna bár dél-vagy napestig minden jó lélek.

Mult hétfőn reggel Budán egy katonát végeztek ki ropant néptömeg szemeláttára, az nap este egy haza botor-káló mesterember agyonszurattat jó hét forintjáért tizenkét krajczárjáért 's kurta mándljaért. It a példa hatása. Így lehet rémiteni a halálbüntetéssel. — A tettes a meggyilkoltat egy szemétdomb alá elásta, a helyen egy élő aszonszemély, ki a vendégszeretetlen éjszaka hidege elől ugyanott menedéket keres, észrevéve a gyilkost 's utána lovozva in flagranti elfogatta. — Jó urak, neveljétek az embereket!

A vasárnapi souvenrbálban minden részvevő egyegy bizonyosan nyerő sorsjegyet is kapott. Kinek egy pár gombostű, kinek fogpiszka, vagy mézesbáh, keztugomboló, fűzőtű, fejkendő-szorító 's más tárgy, mellyek egyébiránt emlékül megjárják; valamint megjárják az illető sógorok a polkát, mikor legjobban huzták volt a Rákóczy-indulót; — ezt is eltehetik egyébként emlékül.

Hanem ilyen az ember. Tisztelet becsület kedves uraiméknak, — mi ugyan szívünkben szeretjük őket, — de az már még is több mint kettő: hogy még a leégett színházat is pénzért akarják mutogatni! A mit még is tesznek, ha az illető hatóság több kegyelettel nem viseltetik e szomorú esemény iránt, minthogy annak illy spectaculommal lételet megengedhesse 's a vállalkozókat kérelmüktől el nem mozdítja.

Ad vocem „elmozdítja.“ Azon merész szándék, miszerint az elpusztult színház felépüléseig egy ideiglenes deszkacircus építtessék, meggátoltatott.

Ki hitte volna; hogy Vác városában már 1487-dik esztendőben adták gyermekfáncczigalmak? Mi magunk sem hinnők, ha kezünkbe nem lenne a documentum, mely 1487-dik év január 31-re megbija az illető szüléket serdülő magzataival és kedves önnönjeikkel egyetemben, az ortographia is egyébiránt, mellyen a documentum szerkesztve van tökéletesen a tizenötödik századra mutat.

Kedden reggel egy csoport beteg tót napszámot vezetett a kórházba egy rendőr, a legirtózatossabb phantasia nem birna olly arcot képzelni a nyomornak, minő ezek tekintete volt. Azok a sápadt elfogyott alakok!

Szerdán este tartatott az „alfaj bálja“ a redoutter-mben. Az elrendezés körüli pompa mindent fölülmúlt, mit az idén e nemben láthattunk. Jól tesszük, vigadjunk! ugy is ki tudja: meddig élünk? Halál után nincsen redout, sem polka, sem cotillon. . . .

Szombaton f. hó 13-án Egressy Gábor javára adani fog „III. Richard“ dráma. A jeles művész közösen elismert érdeme legszámosabb közönséget méltán várhat.

Megjelent Peregriny Elek természetana az ifjuság számára. Jeles mű, mit akár olvasványul, akár iskolai kézikönyvül jó lelkismérettel ajánlhatunk. ☉

TÖRVÉNYHATÓSÁGOK.

BIHARMEGYEI KÖZGYŰLÉS. V.-olaszi febr. 1-jén.

Mult hó 25-én közgyűlése volt Biharnak, alispáni elnöklet alatt. Első alispán P. L. tudatá a rendekkel a vesztéseget, melly József nádor hatála által az egész hazát érte. Ennek nyomán felolvastatt e lapok 7-dik számában is közölt helytartó-tanácsi intézvény's végzésé lön, hogy a rendek, a kir. hivatalnokokra kiszabott három hónapi gyászt öltözködésükre nézve elfogadják; hivatalos levelezéseiket is fekete papírral borítandó pecsétlással vitetik. E felett meg levén győződve, hogy a szóban forgó nagy vesztéseget e megyének minden lakosai egyiránt érzik 's ezért hívén, hogy a közigalmak bizonyos időre megszüntetése mindnyájok ohajtásaikkal öszszhangzik: február 6-ig minden közönséges tánczvizalom-tartást tiltatni rendelték.

Ezután első alispán P. L. a mult közgyűlés által megbízott küldöttségnek, a megyei szükölködők fölségellése iránt bemutatott javaslata felolvastatását indítványozá. Az e tárgyban készített javaslathoz még eddig nem juthatván, eziránti tudósításom majd későbbben teendém.

Másnapon január 26-dikán ő felségének egy leirata kelté fel a rendek figyelmét. Tudnillik ő felsége a megyében működő kir. biztosság által értesítettén arról, hogy a pártokra szakadt megyéből, törvényszéket, olly egyedekből, kik a pártok vizályaitól tökéletesen mentesek, vagy a biztossági munka által terhelt felekkel semminemű öszszeköttetésben nem volnának, öszszeilleszteni nem lehetvén a most említett felek elleni vád meghirálása végett, krassó-megyei főisp. httó Kis András elnöklete alatt tartandó törvényszékhez közbírákúl kinevezettek Pély Gábor hajdukerületi főkapitány, Török Gábor aradi első alispán, Póznér Antal debreczeni kerületi táblai ülnök; Karap Sándor vál-

tótörvényszéki ülnök; Institoris János aradi főjegyző; Bay Ferenc szabolesi főjegyző; Csiki Emanuel temesi táblabíró; Drevenyák Ferenc szabolesi bíró; törvényszéki jegyzőkül: Szerényi Ferenc krassói főjegyző, Kornéli Ignác aradi tiszteletbeli főjegyző; törvényes biztosságul: Spech Imre aradi főbíró 's Kádas Ferenc ugyan odavaló eskütt; vádló ügyvédül: Gócze János kir. táblai ügyvéd és táblabíró, mentő ügyvédekül: Hrabovszky János bihari alügyvéd és Nagy József biharmegyében ügyvéd és bíró. A rendek tisztelettel fogadták a parancsot 's a törvényszéki tagokat kifogás nélkül elfogadva az egyetlen B. F. kivételével, ki e megyének számos tagjaival 's ollyanokkal, kik a biztossági munkát által érdekelve lehetnek, szoros vérségi kapcsolatban állván, kir. biztos olmlga, annak megemlítésével, hogy az ő felsége által eléretni kívánt cél, miszerint a törvényszéki tagok érdek nélküliek legyenek, a fenebbi ok miatt el nem érethetnék, megkéretett, hogy B. F. helyének más egy által betöltését maga után eszközleni méltóztassék. (Folyt. köv.)

ZÁGRÁB Január 30-án. Volt idő, mikor a megyei levelezők kéj és gyönyör boldogító érzetével ragadtak tolat, hogy a beigtatási ünnepélyt — kezdve az arany sújtáson, a főispáni ebédig — lelkesedéssel megdicsőíthessék. Az időben boldog sorsa volt a levelezőnek; mert míg az olvasó elégyiltlen legelteté szemeit a tarka színvegyületen, még táblabíróssággal is jutalmaztatott az izzasztó munka.

Mióta a megyei élet fejlődésnek indult 's nem csupán beigtatás vagy tisztujtáskor adja jelét működésének, a nyilvánosság organumai úterére tapintottak, és a beigtatás sallangos leírásit megnyirbálták az ügyes szerkesztői kezek.

Midőn megyénk főispánjának hivatalába igtatását szándékom az olvasó közönséggel tudatni, mellözve minden suttasosságot — egyedül a körülményeket emelendém ki, mellyek leginkább a pártok jellemzéseül szolgálhatnak.

Folyó hó 2-án számos tagu küldöttség kíséretében érkezett városunkba pécsujfalusi Péchy Imre. Az ország-házban mint a főispáni ideiglenes szálláson — a megye nevében Schrott József belgrádi püspök fogadta el a várt vendéget. Utána az első alispán a megye tisztelőit mutatta be, kiket a szomszéd megyei küldöttségek váltottak fel. Az alkotványos horvátok mindnyájan egész gyászban jelentek meg; a más ugy nevezett illir pártiak ez uttal is vörösben gyönyörködtek.

Másnap első alispáni elnöklet alatt nagyszámmal se-reglettek öszsze a megye rendei. Főispánunk az elnöki szék elfoglalására küldöttség által hivatván meg terembe léptekor kitörő örömrivalgással fogadtatt; 's miután rövid, de tartalomdús beszédében ünnepélyesen kinyilatkoztatta: hogy politikai életének estvéjén legfőbb törekvése leend a megye jóllétét, boldogságát előmozdítani, bemutatá főispáni oklevelét, melly a kir. kinevezést tartalmazó kegy. leirattal 's az esküformával együtt felolvastatván, hivatali esküjét Schrott József belgrádi püspök kezébe tette le 's ősi szokás szerint főszolgabíránk által — harsogó éljenzések közt székestül háromszor felemeltetett. —

Az éljenzések csilapultával szót emelt a most már eskü által is lekötött törvényes elnök. Magyar öszinteség kibékítő szellemben ömlött el beszédén; és a classica latánosság mind két pártbelieket elragadá. Addig is, mig e remek beszédet egész terjedelmében közölhetnők, kiemeljük azon részét, mennyire emlékezetünkben megtarthattuk, melly elnökünk politikai hitvallására hivatkozik.

Megyénk főispánja m. Péchy Imre magát az alkotvány emberének vallja 's az alkotványos szabadság főtámaszát a fenálló törvények megtartásában szemléli. Barátja a renddel párosult szabadságnak, embere a józan haladásnak: 's ugy van meggyőződve, hogy a százados gyakorlat által megerősített 's a nemzet vérebe életébe átment ősi intézvények változtatása körül ovatos eljárás szükséges. Barátja a szólásszabadságnak; ezt az alkotványos szabadság főpalladiumának tekintti, de a személyeskedést ugy veszi, mint a szólásszabadsággal viszálelést.

A kapcsolott részeknek magyarországgal viszonyaira nézve kijelenté: hogy a fenálló törvények szellemében minden erejét oda fordítandja, miszerint az ujjabb időkben megingatott testvéri kapcsolok ne csak helyre álltassanak, sőt szilárdtassanak. (!)

Kimondá végre egész öszinteséggel: hogy a többségnek politikai hitvallásától eltérő véleményét mindenkor hideg vérral fogja kimondani, mert ugy van meggyőződve, hogy alkotványos országban mindig a többség akarátának kell állni. A többség előtt mindenkor fejet fog hajtani. E nyilatkozat a horvát párt részéről harsogó éljennel fogadtatt. —

Majd főjegyzőnk állott fei, hogy a megye érzelmeit nyilvánítsa a férfinak, kinek ajkiról alkotvány, törvény, szabadság és rend fangzott. A beszéd, mellyet hazafiai tüzzel, magasztos lelkesedéssel elmondott, nem sorozható a-

ak? Nem, publicisták, kik abban helyeznek érdemet 's Peti öcsém ezt igen helyesli, hogy királyi, tehát országos hivatal nem viselnek, kik ennél fogva országos dolgokban gyakorlati jártassággal nem bírhatnak 's mivel többséget is nyervén kormányra nem jutnak, e' fonák helyzet által szükségkép politikai szélsőségekre vezetettek 's népszerűségeket ez uton tartják fen. Peti öcsém legalább azon hitben él és hal, hogy szeretett hazája csak azért és egyedül azért nem juthatott még eddig paradicsomi boldogságra, mivel a' kormány egy pár ellenzéki rhetor ragyogó terveit létesíteni elmulasztá. Az ellenzéki párthoz tartoznak továbbá az idealisták, kik a' status-quot eléggé nem méltatják 's megyei és országos álláspontokon álló politicusaink, kik a' helyett, hogy a' megye és ország érdekeit a' közbiradalmival a' közös érdek vonalán kiegyenlíteni törekednének, azokat metszőleg 's kiegyenlíthetetlenül állítják egymással szemközt. Igen, ezek itt a' gondolható ellentételek, miket ki kelle tüntetnem a' nélkül, hogy egy jellemre 's talentumokra nézve tölem is tisztelt felekezetest árnyékba helyezni szándokolnék.

És mi céljok? Többséget nyerni 's átalakulásunkat ellenzéki szellemben vezetni. Hát takticájok? Mennél többet kívánni 's elhatározottan, szilárdul, vagy talán jobban: makacsul; hogy annál többet nyerhessenek. Peti öcsém legalább ezt tartja üdvösségre vezető egyedüli utnak, egy cseppet sem kételkedvén, hogy a' kormány engedni fog, ha az ellenzék tántoríthatatlanul követelése mellett maradand. Én pedig ezt itt a' magyar politika legmélyebb 's legsajnálatosabb csalódásának nyilvánítom. Méltóztassanak okaimat fontolóra venni.

Alkotmányunk majd ezer éves, mélyen meggyökerezett hierarchico-aristokratiai formákkal, csatolva egy korlátlan monarchiához. Illy körülmények közt a' haladásnak a' status-quoóól kell indulni ki, nem eszmékből 's menten minden nivellirozási és separatisticus iránytól, másképp legyőzhetlen akadályokra talál. Az ellenzék józan politikája ennél fogva m é r s é k l é s t kíván, mely a' szilárdságot nem rekeszti ki, sőt ez csak vele párosulva lehet rendíthetlen; továbbá a' körülmények 's ellenhatások böles számításit, hogy a' lehetőséget ki ne rekeszse 's indítványait elfogadhatókká tegye. De szólj embernek, kinek feje ég, mérsek lérsől vagy számításról „ájult akaratumak, Viertel-Maaszregel-ek“ pártolójának csufol; az ilyennek felmagasztalt lelkesedésében „minden“ kell vagy „semmi.“ És valóban ez utolsó vajmi könnyen elérhető; mert a' fenforgó viszonyok közt igen természetes: mennél túlzóbb az ellenzék követeléseiben 's teszem mennél inpracticusabb, azaz mennél kevésbbé alkalmazhatók tervei a' status-quoora 's mennél inkább ellenkeznek a' közbiradalmi érdekekkel: annál inkább kényszerítve látja magát a' kormány negatioba lépni 's alkotmányos vetoját használni. Erzsébet angol királynő illy esetekben, midőn még a' mostani angol parlamentararis kormány olly tökélyre ki nem felett, mint azt most látjuk, egy délelőtt 15 billiól tagadta meg királyi megerősítését. És Erzsébet királynő nagy királynő volt 's hazája javát előmozdította. Mert tegyük, nyerjen az ellenzék az országgyűlésen mértékfeletti tulnyomó befolyást 's a' kormány engedjen minden kívánságának, erősítse meg minden indítványt, mi következne ebből? A' kormány nullificatiója 's az állodalmi hatalom vég-elemzésben egy párt kezébe jutna, mely csak egy kiváltságos rend képviselőinek töredéke. Normális haladás volna é ez azután? De ti, meglehet, vagy legalább némelyek közületek, azon illusióban ringatjátok magokat, hogy a' kormány saját nullificatióját aláírandja. Ha az embernek feje ég és szenvedelem izgatja keblét, ezt átlátom, könnyen képzelgésekbe merül, sőt visióji is lehetnek. Igen, csak hogy a' visiók nem valóságok. Pillantsatok szét az igazi alkotmányos országokban, hol a' népképviselőlethebe lépett, ott a' többséget nyert ellenzék milliókra támaszkodik, de ti mostani kiváltságos helyzetünkben, teljesen léghen függők, sőt alulról és felülről egy két deszka közé vagytok szoritva, hogy beszélhettek ugyan, sőt lármázhattok is, de tagjaitokat bizonyosan nem használhatjátok.

Illy alapon szűkölködő 's mind a' mellett még is mindent túhegyre állító 's ennél fogva kockázató politikának eredménye azután semmi más nem lehet, mint legfeljebb: *concessio*. Efféle *concessió*kkal tengettük eddig életünket, köszönet a' magyar politikának 's az ellenzéknek, mellynek vezérlete alatt az utolsó országgyűlések lefolytak, tapasztalásból ismervük sikerét, gyümölcsseit; hálás szívvel ismervén el azon kevés jót is, mit tett; de haladónak ez nem elég.

Forduljunk már most a' conservatív párthoz. Mit ígér ez? — A' conservatív párt a' kormánnyal egy vonalon áll, mennyiben a' status-quoóól akar kiindulni, a' status-quo a' pozitív törvények kifolyása, ezeknek pedig végrehajtója a' kormány. E' párt azonkívül távol van nivellirozási és separatisticus irányoktól, a' kormány loyaltásában bizik, ve-

le tehát a' kormány kezét foghat, sőt megegyezése nélkül haladásunk méltányosan nem is eszközölhető, mert vállaira nehezedik leginkább az áldozás és lemondás nehéz szerepe. Többséget nyert indítványait azonkívül a' kormány e' párt által könnyen létesítheti is, minekutána nagyrészt országos hivatalokban fárado, tehát ügyviteli jártassággal bír. A' kérdés itt tehát csak az: akar é ezen párt haladni? Ez iránt uraim programjok kezünkben van. Ezt mi mint bevezetett tény elfogadjuk. E' programban pedig a' haladási zászló ki van tűzve legfontosb ügyeinkre nézve 's remény nyújtatik, hogy a' reformot a' kormány is vezetni akarja.

És már most az a' kérdés: higyük é ezen szép szónak? Az ellenzék bizodalmatlansági teoriájánál fogva természetesen azt mondandja: nem; de mint tudjátok, én ezen teoriáért nem adok egy batkát. Részemről pedig így otkoskodom: mit tehetne most a' conservatív párt, hol aristocrafiánk nagy része összepontosul, maga és a' haza érdekében le g j o b b a t, mit tennék különösen én, ha e' pártnak tagja volnék 's rám hallgatna? Én meggondolván mik Francia- 's legujabban Lengyelországban történtek, 's engedjétek meg, hogy kimondjam, hazafiságból is, megragadnám a' haladási zászlóját legfontosabb ügyeinkre nézve, mik tudniillik létesítésre már megértek 's azokat karöltve a' kormánnyal diadalmasan vinném keresztül, egészen az angol toryk példáját követve, kik a' legfontosabb ügyeket, hogy az alkotmány kerekvágásából valahogy ki ne ugorják 's tekinteteket 's befolyásukat fentartsák, magok létesítik, mint ez az emancipációval történt 's legujabban a' jövedelmi ádóval. Ez uton hiszem, magamat 's hazámat legjobban conserválnám, sőt pártom többet létesíthetne a' haza előmenetelére, mint az ellenzék képzelgéseken alapuló bizodalmatlansági 's újhuzó politikájával, ha azt tovább követi.

De fogja é a' conservatív párt e' józan politikát követni? Kérdi Peti.

Öcsém! viszonzám, mi haladók politikai meggyőződésünkre nézve azon alapfeltételtől indulunk, hogy az egyesek, nemzetek és kormányok, tehát a' pártok is, a' haladó műveltségűek, végre magok és mások kárán valamit tanulnak, másképp az emberi nem és a' nemzetek haladása megfoghatlan volna. Ez alaptételnél fogva tehát hihetetlennek nem tarthatjuk, miszerint a' 19d. században hátramaradt de már egy kissé felkapaszkodó homunkban is létezhetik egy párt, mely a' maga és haza jólértett érdekeit egyesíteni kívánja. Ezt tagadni, megboccásni, nem vagyok eléggé fiatal óriás, mert nem tulajdonítok egyedül magamnak ést és hazafiai akaratot.

Öszintén szólva, így folytattam beszédemet, én úgy vagyok a' politikai pártokkal, mint böles Nathan a' vallási felekezetekkel. Ismered é meséjét a' gyűrűről? Nem? úgy azt röviden el kell mondanom. Hajdanta egy fejedelem olly gyűrűvel bírt, mely tulajdonosát isten és ember előtt kedvessé tevé. Ezen gyűrűt az apa mindig legkedvesebb fiának hagyta 's ez e' gyűrű erejénél fogva örökösé lett fejedelmi székeének. Történt pedig, hogy a' leszármazás sorozatában egy apának három fia volt, kiket egyformán szeretvén, mind a' háromnak ígerte a' gyűrűt 's mivel csak egygyel bírt, hogy szavát tarthassa, az egy igazhoz olly két más hasonlót csináltatott, hogy a' hamis gyűrűket az igaztól végre maga sem tudta megkülönböztetni. Meghalván az apa, mind a' három fia, öröklött gyűrűjüknél fogva, a' fejedelmi széket igényelték 's a' dolgot végre bíróság elibe került. Kerítsétek az apát elő, szólta a' bírő, hogy az igazi gyűrűt kijelölhessem. Ez lehetetlen levén, ítéletet nem hozott, hanem következő tanácsal boccsát a' feleket: ti, így szólta a' bírő, azt mondjátok, az igazi gyűrűnek ereje tulajdonosát kedvessé teszi isten és ember előtt. Jól van, mutassátok meg tehát tetteg, egymással vetekedvén felebáráti szeretetben és érelyben 's ki ebben tul tesz a' többin, az lesz apátok legméltóbb utódja.

Érted é e' mesét öcsém? Az ellenzék és a' conservatívok, mindkét párt, az igazi gyűrűnek birtokában hiszi magát. Jól van, szólók én is most hozzájuk a' bírő szavait alkalmazva: legyen hitetek szerint; de mutassátok meg gyűrűtök erejét, nem phrasissal vagy ígéretekkel, hanem tettel. Mi haladók egy párthoz sem tartozunk, szemünk előtt a' párt semmi, a' haza minden, nekünk tehát ellenzék, *conservatív*, *P*-cs vagy *K*-y p u s z t a szó; szavakkal, ezt tudjuk, eddig eleget szakácskodtatok; de mi e' konyhába nem állunk, minket egyedül a' siker elégíthet ki 's ennél fogva csak azon pártot tartandjuk az igazi gyűrűnek birtokában, mely a' törvényhozási létesítés pillanatában szavát sikerrel legdicsebbben váltja be. Az ellenzék eddigi taktikája, mint láttuk, nem sok reménnyel biztat, sőt sikeretlenségét a' tapasztalás bebizonyította; a' conservatív párt szerencsésebb állásban van, ez a' kormánnyal karöltve sokkal többet tehetne alkotmányos életünk sikeres fejlesztésére;

mi nem is kételkedünk jó akarójában, mert a' bizodalmatlansági theoria nem elvünk; de korlátlan bizodalommal sem viseltetünk — fejedelmünket kivéve — senki iránt 's azért azt mondjuk: programjátok szavai szépek; azonban lássuk a' beváltást; ha az igazi gyűrűnek birtokában vagytok, mutassátok meg erejét a' létesítés pillanatában!

De mit látok, Peti öcsém megharagudt 's kalapját ragadván bucsuzik tőlem.

Isten veled ifjuságunk képmása, becsületes magyar szív! csak kár, hogy véred még nagyon keleties 's heveséged és hagyományos szűkörkü világszemléleted mellett, már is nagy politicusnak tartod magadat. Ah, ez csökkenti reményemet, hogy egy hamar csak valamire való politicus is válhassék belőled!

És még is kár, hogy eltávozott! Nézetemet valóban nem akartam rá tolni, ez soha sem szándokom; mert ha valaki, mint én, egy emberéletet az igazság végokai kikutatására fordít, az ollyan azután tudja, mikép az igazság (a' mathematicait kivéve) minden egyedben, minden műveltségi fokon 's minden állásponton más meg más alakban tűnik elő 's véleményében türelmes; ha pedig még azonkívül contemplatív haladó is, ki politikai pályáját bevégezte, nem szónokol 's nem korteskedik: akkor a' vélemények utbaigazítását, tehát a' politikaiakat is, az időre bizza, azaz a' nemzet haladó politikai érettségére. Z.

VISZONVÁLASZ T. T. TÖRÖK JÁNOS urnak (a' keszthelyi Georgicon 's óvári intézet ügyében. (Folyt.)

Az intézet állítólagos hanyatlását illetőleg úgy kell felvennünk mint tény, mely csak akkor lesz kimutatható, ha az intézet története hiven leiratik 's történeti adatokkal bizonyítatik be annak mindenkor állása. Akkor egyenval is huzható T. ur hajdani 's mostani Georgicona között, mely összehasonlításból önként ki fog tűnni: hanyatlott é a' Georgicon régi állapotához képest, vagy nem? egészen é vagy részeiben csak? 's ha részeiben, milly részben? 's nem történt é javítás, emelkedés egyikben, midőn a' másik esökkent? Én úgy gondolom illyen forma kérdéseken kell átmenni az eszélyes embernek, valahányszor ténykérdés (*quaestio facti*) fordul elő és míg ezek tisztába hozva nincsenek, addig a' „hanyatlott“ szó szintolty üres hang, mint az ujjolag virágzásnak induló, okos ember előtt amaz még nem kárhozat, ez még nem üdvösség! — Illy nemü munkához már rég kezdetem gyűjteni a' adatokat, de sürgetőbb hivatalbeli foglalatosságim nem engedtek arra szentelni annyi időt, mennyit az igényel, azon leszek, hogy ezen előre nem látott gáncoskodás miatt is minél előbb elkészüljön.

Még csak egy pontra van e' cikkelyben — mely legtöbbször ágazik bizonyos rend nélkül — mellyre még észrevétellel tartozom 's ez a' második pont, mellyre nézve csak azt jegyzem meg, hogy ha T. ur az abban be 's illetőleg megtérőleg mondottakat tollhoz nyulta előtt, vagy írás alatt meggondolta volna, kezdetől fogva sokat, ha nem mindent, másképp írt volna, különösen a' Georgiconról, melly ha nem használható is mindennek, bizony nem ártott senkinek, legkevesebbé pedig a' szókehalmi intézetnek, mellynek T. ur maga vallomása szerint is, utjában semmikép sem áll. De épen azért nem kellett volna úgy legyaláznai, mintha utban állott volna, akadályozólag 's T. ur akkor magának is békét szerzett 's mást sem háborgatott volna.

A' IIIra. Ki állította azt, hogy az intézet minden hiányon felül állana, azért 'stb. Ki mondotta azt, hogy az egyedi értelmiség 's iparkodás az intézet érdeme? Ki tagadta, hogy sok jeles gazdáink vannak, kik soha semmi intézetben nem voltak? Ha T. ur figyelemmel olvasta észrevételeimet, mind ezt bizonyosan kihagyandotta. Ha nem — mire az unalomig hosszadalmasság eléggé mutat — nincs a' közönség előtt föllépni joga, sőt annak figyelemmel tartozik 's előbb utóbb bírása lesz. Mi engem illet, miért hozza fel ellenem, a' mi nincs ellenem, az mind magam mondása, csak más szavakkal, nézze meg csak. — Vagy tán azt akarja kimutatni azzal, hogy minden intézetünk hiányosak, mert ez látszik ki szavaiból. Azt nem szükség mondani, mert azt bizony minden gondolkodó miveltebb hazafi tudja, hogy minden emberi intézkedés az ideál mögött közelebb vagy távolabb, de mindig mégis hátrább vagy alantabb áll. De következik é innét a' p e r e a t? vagy tán biz a' szókehalmi intézet maga lesz kivétel? 's az lesz minden hiány nélkül tökéletes, azt bizony maga sem hiszi T. ur.

A' IVre. Már feljebb alkalmilag megtettem köszönetem.

Az Vre. Tessék megtekinteni felszólalásom első cikkét, a' tavali Jelenkor 91dik számában, hoi szórol szóra ki vannak jegyezve T. urnak mind azon szavai, mellyek ellen kikeltem. Keszthely után nyomom jó Óvár, később Czeg-

léd is, mely miatt mind a két hely szóba jött. Tagadhatja hát T. ur, hogy a vitakozás terét én már T. ur által kijelölve találtam? volt-e jogom a készen talált téren egészen vitakozni? azt tán csak nem fogja kérdeni, mert mindenik olvasója megmondhatja, hogy nekem is volt legalább annyi, mint T. urnak. — De ha a viszonylás elejére tekint valaki, nem mondhatja-e legalább azt, hogy *inverso nomine* de te fabula narratur?

En e helyen csak Szókehalomra szorítkozom. Midőn az 1845-diki m. Gazda 102d. számában a néhányszó olvastam s a 103-dikban annak folytatását, már ezen cikk felénél jóval tovább haladtam, midőn még folyást növekedőleg tartott bennem azon eltökélt szándok, miszerint én legyek a szókehalmi intézet első üdvözlője a közönség előtt. De midőn a parányi árnyékra jöttem, mindeki elgondolhatja, hogy szándokom lehangolva lett s nemcsak teljesebbé nem jöhetett, de felszólalom kellett, nem a tervezett szókehalmi intézet ellen, hanem a kiméletlenül megtámadott létezők mellett. A mit felszólalásomban a szókehalmi intézetről alkalmilag mondtam, mindössze, szóról szóra csak ez:

— „Mi az új intézetet ösztönt üdvözljük s a hazának általa is sok jót ohajunk és remélünk.“ Jelenkor 100d. szám 685 lap. — „Vagy tán a' ezeledéi“ (Érti T. ur, hogy a Georgiconra árnyékot vetett)? hisz ez csak most született s aligha olly vilárossággal környezve, mint Correggio isteni magzata. Várjuk el virágzását s gyümölcsözését s termékből majd megismerjük a fát. A magyar egyébiránt is csak nyugton szokta dicsérni a napot, aztán lehet majd tán árnyékról is szólni. Most még igen korai, időelőtti. Jelenkor 101d. szám, 612d. lap. — Már most megjegyezve némely olvasók kedviért, hogy miután T. ur árnyéka ellenében vilárosságról szólottam, eszmetársulat által eszembe jutott Correggiának a *notte* nevű híres festvénye, mely nekem valaha annyi évet nyújtott. Ezen festvényen a művész az újon szülött istenembert kisugárzó fényel adja elő, úgy hogy az éj homályában a kised világosítana meg minden környebelit. Az alkalmazás önként érthető levén a szövegben (kivált a vilárosságot kiserő árnyéka kifejezéssel étem volna s helyesebben, a' nélkül hogy a' többit értelmezni szükségesnek tartanám, kérdem: ki lát itt ellenszenvet a szókehalmi intézet iránt? ki hazafilanságot? vesztés s hiúsulást kárörömmel jóslást?

— bizony csak az, ki mint édes atya szeretett gyermekére, úgy T. ur zsenge intézetére, féltékeny. S ha ez helyen van; de az nincs semmikép, hogy a' rakonezátlan képzelődés, az ész tudta nélkül minden illedelem s méltányosság ellenére nyilvánosan kitérjön s reám T. ur olyanokat fogjon ismét, a' mit bizony nem érdemlettem meg. Bármily kemények T. ur kifejezései, fájdalmat ugyan, de sértést még sem okoztak, épen azért, mert egyik czimére sem vagyok érdemes. Azért annál könnyebben megbocsátom ezen indulatoskodását, mennél könnyebben értelmezhetem, ha nem menthetem is. — De kérdem: nem szabad-e nekem is felajdulnom azon intézet méltatlan megtámadása miatt, melynek valaha különösen kegyelt növendéke valék s most a' legidősb nevelők egyike s épen ez által, kinek legkevesebb oka lehet rajta méltatlankodni, de annál több, megtámadás esetére ótalomba venni, azon állásánál fogva, mellyen a' közérdek legfontosbikának fő mozgonyaként tekintendő.

Hogy intézetének nem bókoltattam, ne tessék azt gondolni, mintha annak hasznos sőt szükséges létét el nem ismerném. Helyzetünk kiáltólag kívánatja az olyast; vagy hogy maradandósága sőt folytonos gyarapulása iránt csak pillanatig is kételkedtem volna; hisz kezeskedik mind ez iránt annyi lelkes pártolónak hazafisága. Hogy szerzőjét nem ezimezgettem, tömjéneztem, ne tessék azt gondolni, hogy bokros érdemeit elismerni nem tudnám vagy nem akarnám, de nekem feladatam volt a' megtámadott intézetek védelme s mind az olvasó figyelmét elvonta volna a' fő tárgytól, a' mi extra rhombum esik s azért az ilyen viszályokat nem is kedvelem, mert csak tekintélyt szereznének, holott a' tudományok országában nem ismerék más tekintélyt, mint a' védvek súlyát s annál fogva hibának mondom a' hibát barátomban is, erénynek adom a' becsel még ellenségben is. (Vége köv.) **Gerics Pál.**

BUDAPESTI NAPLÓ.

Mult szombaton tartotta a' Kisfaludy-társaság közgyűlését a' megye teremében. Szép méltánosság volt ez uttal is Pest megye rendeitől: hogy noha e' napra saját gyűlések volt hirdetve, a' megyei terem az országos pártolást érdemlő, de abban mind eddig nem részesülhetett intézetnek átengedni sziveskedének. Mert sok szép egyesület született már meg e' magyar hazában, de olly kevés erővel olly sokat egy sem tett, mint ezen semmi önérdektől, csupán a' legnemesb ihlettség szellemétől föntartott társulat, mely jóvá tévé az irodalom fejlesztése által mind azon rosszat — mit amaz irodalmi cridatariusok, kiknek érdekükben áll mindent, ki és

mi fölöttük áll, leránczigálni s kiknek száma legio — elfoglaltáguk által az igazi ügyön rotani tudtak. Azonban a' kivívott siker és elismerés legjobban dicséri a' buzgó társulatot. Ha egyebet nem tett volna is, mint a' „népdalok“ öszszgyűjtését, ezzel is annyi érdemet szerzendé magának a' nemzet irányában, a' mennyi den eritumot szerzett valamennyi eddig élt és ezután élő criticaster a' két magyar hazának E' népdalgyűjtemény legszebb kiadása nemcsak népeletünknek, de nemzetéletünknek is! Most még népköltészetünk prósai részét, a' mondákat és babonákat kellene öszszgyűjtenie, miknek érdeke nem kisebb, mint népdalainké, helyhez kötött objectivitása pedig még népjellemzőbb, mint amazoké. A' gyűlés mind végig igen érdekes volt, az olvasványok közt kitűnő szépségű mű Székács satyrja „Mint lehet híressé lenni?“ A' közönség, közte szépszámu hölgykoszoru, mindvégig érdeklél és figyelemmel kísérte a' felolvastakat. Nem ártott volna azonban a' népies költemények közül vagy „Toldit“ vagy „Szuhay Mátyást“ megismertetni a' hallgatókkal, ha bár hoszszu lett volna is e' felolvasás, hiszszük, hogy szivesen elhallgatta volna bár dél- vagy napestig minden jó lélek.

Mult hétfőn reggel Budán egykatonát végeztek ki ropant néptömeg szeme láttára, az nap este egy haza botor-káló mesterember agyonszurattott jó hét forintjért tizenkét krajczárjaért s kurta mándljaért. Itt a' példa hatása. Így lehet rémiteni a' halálbüntetéssel. — A' tettes a' meggyilkoltat egy szemétdomb alá elásta, melly helyen egy élő aszszonyzseny, ki a' vendégszeretetlen éjszaka hidege elől ugyanott menedéket keresé, észre véve a' gyilkost s utána lopözva in flagranti elfogatta. — Jó urak, neveljétek az embereket!

A' vasárnapi souvenrbálban minden részvevő egyegy bizonyosan nyerő sorsjegyet is kapott. Kinek egy pár gombostű, kinek fogpiszka, vagy mézesbáb, keztügomolból, fűzőtű, fejtető-szorító s más tárgy, mellyek egyébiránt emlékül megjárják; valamint megjártak az illető sógorok a' polkát, mikor legjobban huzták volt a' Rákóczy-indulót; — ezt is el lehetik egyébként emlékül.

Hanem ilyen az ember. Tisztelet hecsület kedves uraiméknak, — mi ugyan szívünköl szeretjük őket, — de az már még is több mint kettő: hogy még a' leégett színházat is pénzért akarják mutogatni! A' mit meg is tesznek, ha az illető hatóság több kegyelettel nem viseltetik e' szomorú esemény iránt, minthogy annak illy spectaculommá lételet megengedhesse s a' vállalkozókat kérelmüktől el nem mozdítja.

Ad vocem „elmozdítja“: Azon merész szándék, miszerint az elpusztult színház felépüléseig egy ideiglenes deszkacircus építtessék, meggátoltatott.

Ki hitte volna; hogy Vác városában már 1487-dik esztendőben adattak gyermektanctzvigalmak? Mi magunk sem hinnők, ha kezünkbe nem lenne a' documentum, melly 1487-dik év január 31-re megbija az illető szüületet serdülo magzataival és kedves önnönjeikkel egyetemben, az ortographia is egyébiránt, mellyen a' documentum szerkesztve van tökéletesen a' tizenötödik századra mutat.

Kedden reggel egy csoport beteg tót napszámot vezetett a' kórházba egy rendőr, a' legirtózatossabb phantasia nem birna olly arcot képzelní a' nyomornak, minő ezek tekintete volt. Azok a' sápadt elfogyott alakok!

Szerdán este tartott az „Ujak bája“ a' redoutteremben. Az elrendezés körül pompa mindent föllümlt, mit az idén e' nemben láthattunk. Jól tesszük, vigadjunk! ugy is ki tudja: meddig élünk? Halál után nincsen redout, sem polka, sem cotillon. . . .

Szombaton f. hó 13án Egressy Gábor javára adadni fog „III. Richard“ dráma. A' jeles művész közösen elismert érdeme legszámosabb közönségek méltán várhat.

Megjelent Peregrny Elek természttana az ifjuság számára. Jeles mű, mit akár olvasványul, akár iskolai kézikönyvül jó lelkismérettel ajánlhatunk. ☉

TÖRVÉNYHATÓSÁGOK.

BIHARMEGYEI KÖZGYŰLÉS. V.-olaszi febr. 1jén.

Mult hó 25én közgyűlése volt Biharnek, alispáni elnöklet alatt. Első alispán P. L. tudatá a' rendekkel a' vesztéseget, melly József nádor halála által az egész hazát érte. Ennek nyomán felolvasatott e' lapok 7dik számában is közlött helytartó-tanácsi intézvény s végzéssé lón, hogy a' rendek, a' kir. hivatalnokokra kiszabott három hónapi gyászt öltözöködésükre nézve elfogadják; hivatalos levelezéseiket is fekete papírral borítandó pecsétlással vitetik. E' felett meg levén győződve, hogy a' szóbanforgó nagy vesztéseget e' megyének minden lakosai egyiránt érzik s ezért hívén, hogy a' közigalmak bizonyos időre megszüntetése mindnyájok ohajtásaiikkal öszszhangzik: február 6ig minden közönséges tánczvigalom-tartást eltiltatni rendelték.

Ezután első alispán P. L. a' mult közgyűlés által megbízott küldöttségnek, a' megyei szükölködők fölsegállése iránt bemutatott javaslata felolvasatását indítványozá. Az e' tárgyban készített javaslathoz még eddig nem juthatván, eziránti tudósításom majd későbbben teendem.

Másnapon január 26dikán ő felségének egy leirata kelté fel a' rendek figyelmét. Tudniillik ő felsége a' megyében működő kir. biztosság által értesítettven arról, hogy a' pártokra szakadt megyéből, törvénszékelt, olly egyedekből, kik a' pártok viszályaitól tökéletesen mentesek, vagy a' biztossági munka által terhelt felekkel semminemű öszszekötöttségben nem volnának, öszszeilleszteni nem lehetvén a' most említett felek elleni vád megbirálása végett, krassó-megyei főisp. htvó Kis András elnöklete alatt tartandó törvénszékhez közbírákúl kinevezettek Pély Gábor hajdukerületi főkapitány, Török Gábor aradi első alispán, Pözner Antal debreczeni kerületi táblai ülnök; Karap Sándor vál-

tótörvénszéki ülnök; Institoris János aradi főjegyző; Bay Ferenc szabolcsi főjegyző; Csiki Emanuel temesi táblabíró; Drevenyák Ferenc szabolcsi bíró; törvénszéki jegyzőkül: Szerényi Ferenc krassói főjegyző, Kornéli Ignác aradi tiszteletbeli főjegyző; törvényes bizonyosságul: Spech Imre aradi főbíró s Kádas Ferenc ugyan odavaló eskütt; vádló ügyvédül: Göcze János kir. táblai ügyvéd és táblabíró, mentő ügyvédül: Hrabovszky János bihari alügyvéd és Nagy József biharmegyében ügyvéd és bíró. A' rendek tisztelettel fogadták a' parancsot s a' törvénszéki tagokat kifogás nélkül elfogadván az egyetlen B. F. kivételével, ki e' megyének számos tagjaival s ollyanokkal, kik a' biztossági munkálat által érdekelve lehetnek, szoros vérségi kapcsolatban állván, kir. biztos ómlga, annak megemléstésével, hogy az ő felsége által eléretni kívánt cél, miszerint a' törvénszéki tagok érdeknélküliek legyenek, a' fenebbi ok miatt el nem érethetnék, megkéretett, hogy B. F. helyének más egyed általi betöltését maga utján eszközleni méltóztassék. (Folyt. köv.)

ZÁGRÁB Január 30án. Volt idő, mikor a' megyei levelezők két és gyönyör holdgító érzetével ragadtak tolat, hogy a' beigtatási ünnepélyt — kezdve az arany süjtáson, a' főispáni ebédig — lelkesedéssel megdicsóíthessék. Az időben holdg sorsa volt a' levelezőnek; mert míg az olvasó elégtülen legelteté szemeit a' tarka színvegyületen, még táblabírosággal is jutalmaztatott az izzasztó munka.

Mióta a' megyei élet fejlődésnek indult s nem csupán beigtatás vagy tisztujtáskor adja jelét működésének, a' nyilvánosság organumai úterére tapintottak, és a' beigtatás sallangos leírásit megnyirbálták az ügyes szerkesztői kezek.

Midőn megyénk főispánjának hivatalába igtatását szándékom az olvasó közönséggel tudatni, mellözve minden süjtásosságot — egyedül a' körülményeket emelendem ki, mellyek leginkább a' pártok jellemzéseül szolgálhatnak.

Folyó hó 2kán számos tagu küldöttség kíséretében érkezett városunkba pécsujfalusi Péchy Imre. Az ország-házban mint a' főispáni ideiglenes szálláson — a' megye nevében Schrott József belgrádi püspök fogadta el a' várt vendéget. Utána az első alispán a' megye tisztviselőit mutatta be, kiket a' szomszéd megyei küldöttségek váltottak fel. Az alkotványos horvátok mindnyájan egész gyászban jelentek meg; a' más ugy nevezett illir pártiak ez uttal is vörösbén gyönyörködtek.

Másnap első alispáni elnöklet alatt nagyszámmal se-reglettek öszsze a' megye rendei. Főispánunk az elnöki szék elfoglalására küldöttség által hivatván meg terembe léptekor kitérő örömrivalgással fogadtatott; s miután rövid, de tartalomdús beszédében ünnepélyesen kinyilatkozattá: hogy politikai életének estvéjén legfőbb törekvése leend a' megye jóllétét, holdogságát előmozdítani, bemutatá főispáni oklevélt, melly a' kir. kinevezést tartalmazó kegy. leirat-tal s az esküformával együtt felolvasatván, hivatali esküjét Schrott József belgrádi püspök kezébe tette le s ősi szokás szerint főszolgabíránk által — harsogó éljenzések közt székestül háromszor felemeltetett. —

Az éljenzések csilapultával szót emelt a' most már eskü által is lekötött törvényes elnök. Magyar öszinteség kibékítő szellemben ömlött el beszédén; és a' classical latánosság mind két pártbelieket elragadá. Addig is, mig e' remek beszédet egész terjedelmében közölhetnők, kiemeljük azon részét, mennyire emlékezetünkben megtarthattuk, melly elnökünk politikai hitvallására hivatkozik.

Megyénk főispánja m. Péchy Imre magát az alkotvány emberének vallja s az alkotványos szabadság főtámaszát a' fenálló törvények megtartásában szemléli. Barátja a' renddel párosult szabadságnak, embere a' józan haladásnak; s ugy van meggyőződve, hogy a' százados gyakorlat által megerősített s a' nemzet véérébe életébe átment ősi intézvények változtatása körül ovatos eljárás szükséges. Barátja a' szólásszabadságnak; ezt az alkotványos szabadság főpalladiumának tekinti, de a' személyeskedést ugy veszi, mint a' szólásszabadsággal visszaélt.

A' kapcsolt részeknek magyarországgal viszonyaira nézve kijelenté: hogy a' fenálló törvények szellemében minden erejét oda fordítandja, miszerint az újabb időkben megingatott testvéri kapcsok ne csak helyre állíttassanak, sőt szilárdíttassanak. (!)

Kimondá végre egész öszinteséggel: hogy a' többségnek politikai hitvallásától eltérő véleményét mindenkor hideg vérrel fogja kimondani, mert ugy van meggyőződve, hogy alkotványos országban mindig a' többség akaratának kell állni. A' többség előtt mindenkor fejet fog hajtani. E' nyilatkozat a' horvát párt részéről harsogó éljennel fogadtatott. —

Majd főjegyzőnk állott fel, hogy a' megye érzelmeit nyilvánítsa a' férfunak, kinek ajkíról alkotvány, törvény, szabadság és rend hangozott. A' beszéd, mellyet hazafiui tüzzel, magasztos lelkesedéssel elmondott, nem szorozható a-

zon alkalmi köszöntések közé, melyekben el szoktuk számlálni a főispán őseit, hogy azok érdemeivel tetézzük a méltó utódot. Tisztán a megye érdekeinek volt kiömlése 's elmondattott: hogy az elvek, melyek e pillanatban az elnöki székből elhangzottak, ha tettben nyilvánulandnak, — úgy Péchy Imre a béke olaját hozta megénkbe.

Mind két beszéd kinyomatása közakarattal elhatározottat.

Ezek után táblabírákat nevezett ki főispánunk, és az első alispán átnyújtá azon magyar testvérünk névjegyzékét, kiket a megye rr. mult évi május 20án tartatott közgyűlésben táblabíroságra ajánlani elhatároztak. Elnök ő mtga a megye közkívánatának engedve, e névjegyzéket felolvasás végett főjegyzőnknek kézbesíté, ki el is kezdé olvasni a neveket, — s midőn K. L. ra jött a sor — botránysos lár-mával tört ki az illir szenvedély, érthetlen 's éretlen felkiáltásokban nyilatkozott. Zaj csilapulásával főispánunk így nyilatkozott: „ne gátoljanak a rr. mindjárt kezdetben elnöki jogaimban“; a kinevezéshez ragaszkodott 's a főjegyző végig olvasá a névjegyzéket.

Felolvasatott a helytartó tanácsi intézvény, mely az ország nádora elhunytát 's ő felsége abeli akaratát tudatja, hogy minden kormányzéknel három hónapos gyász tartassék.

Valamint néma fájdalommal fogá el minden alkotmányos horvát keblét felejthetlen nádorunk gyászos elhunyt, úgy félszázados érdemei iránti határtalan tisztelet 's hálás kötelességből siettek még ez intézvény kelte előtt gyászt öltetni; a megye tisztviselői pedig oda utasítottak: hogy járásokban a gyászhiert közretevén, a nyilvános vigalmakat tiltsák el.

Vége főispánunk azon nyilatkozással zárta be a gyűlést: „hogy a megyének évnegyedes közgyűlése jövő hó 20ára ki levén tűzve, holnap egyedül a jegyzőkönyv fog hitelesített. — De alig foglalá el másnap elnöki székét főispánunk, egyszerre P. Fr. azon indítványt lépett fel: hogy a' tegnap kinevezett táblabírák között olyanok is foglaltatnak, kik ez ország municipális jogainál fogva illy megtszítettésben nem részesülhetnek, ezért kéri a' kinevezést visszavetelni. Mire a' horvát párt részéről Br. J. táblabíró megjegyzé: miszerint nem volna nehéz számos példát felhozni, melyek az előtte szóltat megczáfolják; a' dolog érdemébe nem bocsátkozik, csak a' tegnapi elnöki kijelentéshez ragaszkodik, hogy a' mai gyűlés tárgya egyedül a' jegyzőkönyv-hitelesítés, — miért is az indítványt mellőztetni kéri. Elnök ő mtga azon javaslatot kívánt a' kellemetlen vitának véget szakasztani: hogy ez uttal maradjon ki az egész tárgy 's jövő közgyűlésre halasztassék. K. A. táblabíró úgy vélekedett: hogy a' mi megtörtént, azt meg nem törtétté változtatni nem lehet; fájdalomt jelenté ki a' felett: hogy míg maga a' római egyház feje a' legszebb példával megy előre üdvös intézkedéseiben, mi nyilvános jelét adjuk türelmetlenségünknek 's a' tegnapi kinevezést jegyzőkönyvbe igattatni kéri. Sz. E. uradalmi ügyvéd élő példával bizonyította be, hogy nem első eset ez országban más valásu testvérünknek táblabírosággal megtszítettése. Csak hamar számos nevet mutattak fel a' tisztí névtárból, melyek az illir párt kifogását tönkre silányították. M. T. számvevő O. G. táblabíró, Sz. sz. bíró, T. H. alügyész, mindnyájan a' jegyzőkönyvbe igattatását sürgették. Az illir pártiak, kifogásaikban meggyengítettén élő példák által, személyeskedési fegyverhez nyultak 's volt ki még az utolsó tisztújítás törvényességét is kétségbe vonta. Legeredetibb és mulatatóbb volt maga nemében 1 tanár előadása, ki a' megyének mult évi május 20án hozott végzését azzal erőködött ostro-molni: hogy a' káptalan nem vett részt az említett gyűlésben, tehát a' végzés nem a' megye akarata. Majd gyorsfutár küldetett a' municipális jogok nagy védőjeért, ki csak hamar előtermett 's már vérvé vált ovását a' helyhatósági jogok érdemében itt is elrecitálta. Hoszszabb 's ingerült viták után, — mi közben a' vörös sapkások többséggel kérkedtek (igen, ha a' corpus juris mind-azokat megyei szavazattal ruházza fel, kiknek torka „zsiviot“ harsogott) az alkotmányos horvátok szavazást sürgették — főispán ő mtga kinyilatkozatá: hogy elnöki jogait ő maga képes védelmezni, „mi mondván van, meg van mondván, mi irva van, meg van írva,“ egyébiránt szabadságában áll kiknek ovást tenni. Melly szilárd nyilatkozatot harsogó éljennel fogadá a' horvát párt; és az illir párt, melly egy pillanat előtt a' helyhatósági jogok végenyészét vélte szemlélni a' kinevezésben, kénytelen volt az egyszerű ovással beérni, mi főjegyzőnk által rögtön fogalmaztatván, jegyzőkönyvbe igattatott. —

És nekünk ujabban lón alkalmunk meggyőződni, hogy azok a' municipális jogok is némi tekintetben csak olyanok, mint Verbóczy fassója, aliquando valent, aliquando non valent, a' s z e r i n t, mint egy bizonyos párt maga részére huzhat belőlők hasznót. K. J. pesti evangelicus lelkész Zágrábban nagy pompával

megvédégettetik, Varasd megyében a' táblabírák sorába igattatják, K. L. kinevezetése „est contra jura municipalia Regnorum“? Az egy pár évvel elhunyt protestáns táblabíró Strechho úri székeken is bíraskodott; 's még sem dőltek sirba a' helyhatósági jogok! — Évnegyedes közgyűlésünk feburár 20án leend.

A' BORKERESKEDÉS 'S IPAR-ÉS KÓRHÁZUGY BUDÁN. Tisztelt barátom! Utolsó találkozásunkkor szavam adám, hogy fővárosunk érdekes ügyeiről haladék nélkül tudósítandlak 's mivel közönyül a' jelen lapot választád, szavam a' t. szerkesztő ur engedelmeiből ezennel beváltom. Emlékezni fogsz még azon örömteljes órákra, miket részint itteni tartózkodásod, részint későbbi időkben ide-rándulásidkor együtt tölténk, 's hogy illyenkor ha a' budai sashegyi nem izlett, pár pohár somlaít vagy karloviczit üríték baráti frigyünk örökítéseül; barátom ezek ideje már lejárt. Budán többé nem kapsz somlaít, nem karloviczit, de még neszmélyit sem, mert f. e. január 5kén tartott vál. polgársági ülésben felolvasatott egy helytartó-tanácsi intézvény, mellyben többi közt ezen szavak foglaltatnak: „az idegen bornak ezen fővárosba kimérés végetti hozatala jövőre szoroson tiltatik.“

Melly tilalom a' ns t a n á c s határozata szerint f. e. február 1én fogantatva vétetett. Te mint törvénytudó bepókhálósult corpusjurisodat ennek hallatára talán felütöd 's ott az 1836: 6. t. czre bukkanván szavaimban kétkedni fogsz, pedig azok olly igazak, mint az, hogy az idéztem t. czikk szerint mindenkinek megengedtetik bárhol vásárlott borral kereskedést űzni 's épen itt fekszik a' dolog bibéje. „Kereskedés“ ez nálunk is szabad marad továbbra is úgy l. i. ha a' kereskedés végett behozott bor kereskedés végett pinczébe záratik és ott tartatik mindaddig, míg valaki a' vidékről jó 's tovább szállítja; de budai lakosnak azt megvenni 's pisztolyonkint eladni nem szabad, mert Buda városi levlétárában vagyon első Leopold aláírtával ellátott privilegium, melly a' budaiakat csupán saját természetvényeik kimérésére szorítja; ezen privilegium a' hatóság több rendbeli feliratára 1840d. évben ő felsége által 6 évre felfüggesztetvén megengedtetett, hogy kimérés végett is lehet idegen bort behozni akótóli 6 pkr. díj mellett, mi a' házi pénztárba folyt. — E z e n e n g e d e l e m a z o k n a k, k i k a' k ö z é r d e k e t s a j á t é r d e k ű k n e k a l á n e m r e n d e l t e k, t e z s e t t, a z e z e l ő t t p a n g á s b a n v o l t b o r k e r e s k e d é s n a p o n k é n t e m e l k e d e t t ' s e z á l t a l n e m e s a k e g y e s e k g y a r a p o d t a k, h a n e m a' h á z i p é n z t á r i s é v e n k é n t a' d i j a k b ó l m i n t e g y 2000 pftot h u z v á n, a z ö z s z e s a d ó z ó k t e r h e k i s s e b b ű l t, d e a z o k, k i k a' s a b a d s á g l e g e s e k é l y e b b s u g a r á t ó l v i s z s a h o r z a d n a k, k i k s a j á t é r d e k ű k e t — m i t k i ű l t ö n b e n f e l f o g n i n e m i s k é p e s e k — m i n d e n e k f ö l i b e h e l y e z i k, k i k m é r e g b e j ö n e k, h a s z o m s z é d j o k t e h e n é t j o b b k a r b a n l á t j á k m i n t s a j á t m a g o k é t, a z o k e z e n g e d é l y r e m i n d j á r t f e l j a j d u l t a k ' s a z t a' b u d a i b o r t e r m e s z t ő k t ö n k r e j u t t a t á s á n a k k i á l t v á n, 's e l l ő r ö l t e t e s e é r t m i n t e g y h á r o m s z á z h u s z a l á í r á s s a l e l l á t o t t f o l y a m o d v á n y b a n a' n m. h e l y t a r t ó - t a n á c s u t j á n m á r 1842b e n e s e d e z t e k, m i n e k e r e d v é n y e l ó n a z e m l i t é m i n t é z v é n y. E z e n h o s z s z a s é r t e l m e z é s s z e t o s z l a t á t a l á n k é t s é g i d e d t h a g y a n f o g j á t o k t i a z o n i n t é z v é n y t f o g a n a t o s i t a n i, h i s z v á r o s t o k t e l i v a n t i s z t v i s e l ő v e l é s h o n o r a t i o r r a l, e z e k p e d i g n e m t a r t o z n a k s z á m o t a d n i: m i é r t h o z z á k b e a' b o r t? E z e n k é r d é s m e g f e j t é s é r e, v a l a m i n t a' k e r e s k e d é s v é g e t t b e h o z o t t b o r f e l t t i ö r k ö d é s r ű l v é l e m é n y a d á s r a v e g y e s v á l a s z t v á n y, m e l l y n e k v é l e m é n y é t a n n a k i d e j é b e n s z i n t e k ö z l e n d e m, n e v e z e t e t t k i. E g y é b i r á n t v á l. p o l g á r s á g u n k h a t á r z o t t a n k i m o n d á, h o g y e z e n t i l a m t a' h a t o s á g r a s z e r f ö l ö t t k á r o s n a k t a l á l v á n a n n a k i s m é t i m e g s z ű n t e t é s e é r t f o l y a m o d n i f o g.

Az iparvédegylet nemesak az itteni 300 tagból álló vidéki osztály, hanem azok által is, kiknek nevei az aláírási könyvecskében nem foglaltatnak, lelkesen gyámolittatik, minek tanuságául elég legyen felhozni azt, hogy a' központi iparvédegylet elnökeitől hozzánk intézett levél, mellyben a' hazai gyártványok pártoltatására 's annak, hogy hatóságunk házi szükségét ezental csak illyenekkel fődözendjük, jegyzőkönyvileg kimondására felkerettünk, választó polgárságunk által közakarattal elfogadtatott 's jegyzőkönyvileg meghatározatott.

A' szebeni és beszterezebányai tűz által károsultak fölségelésére kapitányunk által begyűjtött 100 vftot a' választó polgárság 200 vftal pótolta 's ezen öszletek betudásával azoknak 500, ezeknek pedig 250 vfta egészítendő segélyt a' házi pénztárból ajánlott.

Kórházunk, minek mult évi költségei 20 ezer pfta rugtak, ámbár a' mult évben 60 ágygyal bővítették, annyira telve van, hogy sokszor felvételre hely sincs, 's mint-hogy az ápoltak 2/3 da mindenkor vidékiekből áll, a' n m. hely-tartótanács hatóságilag meg fog kéretni, hogy addig is, míg országos vagy kerületi kórházak építtetnek, az itt ápolat ide-

genekért járó ápolási díj megküldetésére az illető törvényhatóságot szólítsa fel. Elj boldogul. Ig a z f f y.

GYÁSZÜNNEPELY. Ó-Budán is láttunk nagy tömeg embert folyó hó 7dikén délutáni 3 óraker a' fútczán a' zsinagóga felé tolongni, vajjon miért?; mi van itt készülöben? örömmünnep űzi e népet ki esendes lakjaiból? ah nem, mert gyászöltöny fedí e' tolongó népet; mindnyájának arczán rejthellen komolyság űl; 's midőn végre e' szomorú népet követve az egyházba lépünk, látjuk a' szörnyű változást; ezen pompás zsinagóga, mellynek disze, bírdalmunk zsinagógáji közül, mindig büszkén tűnt ki, melly minden örömmünnepélynek kellemes színhelyül szolgálta, homályos lepelbe borítva gyászünnepélynek lón szomorú színhelyévé. Az egész templom ki van világítva, de a' lámpák nem ragyognak, mert sötét fátyol leplezi el díszét, a' szent szekrényt, mellyen arany ékesítés csilloga, fekete kárpit rejti; a' középfalak közt jól utáztott elrendezettségben leszónyegzett gyászpad, fejtül a' hercegi korona, szóval, az egész templomot gyászöltöny fedí; 's ezen sötét tért mind sötét testek töltik; az ó-budai héber vallásu lakók szívükre mélyen hatott a' fájdalmas veszteség, szeretett nádorunk főhg József halála, nemesak a' hitszónok ajkai, nemesak a' kar gyászéneklése, hanem minden szemben ragyogó köny 's a' szent falak gyászoszlopai egyhangulag harsogák: „szeretett nádorunk főhg József nincs többé“. T. Braun ur, ki gyakorta nyujta szellemi életet az ó-budai népek, ma is törekedett, noha szive is szorult vala e' fájdalmas érzelmektől, csüggesztet, ájtatos hallgatóit némileg vigasztalni; 's miután erkölcs-tanítgatását bevégezte, mellyben elhunyt nádorunk jótéteményit elősorolván, szép gondolatokba foglalta, mint szükséges mindegyiknek e' nagylelkű férfiú példáját lehetőleg követni, vigasztalólag mondá: kedves hallgatóim, szeretett nádorunk nem halt meg, mert ő él nemes fiában, Istvánban mint fölkezt királyunktól kinevezett helytartóban. Utóimája kívált igen szivreható vala.

A' zsinagóga előjáróji nemes gondossággal rendeznek el mindent e' szent ünnepelehez, bár csak a' fekete gyertyákra fordítottak volna több gondot, mellyek szomorú cseppei sok ruhát tönkre tettek. Mély csönduralkodott egész ünnepelezen át, 5 óraker este megint megtelek az ó-budai utczák, megnyugtató öntudattal, hogy szent kötelességet teljesíté, tere vissza kiki lakjába, 's azon vigasztaló reményvel, hogy elhunyt Nádorunk ujjalag él szeretett fiában. Heller N.

ERDELYIORSZÁGGYÜLES. (az urbér felett. folyt) Marosszék e. köv. A' régen nagy, de később elesett Rómának volt egy szép szokása, mellyre ha viszzagondol a' jelen kor fia, lehetlen keblének föl nem hevülnie 's eszokás abban állott, hogy midőn a' nép sorsáról kellett határozni, kiállott a' prece 's ezt kiáltotta: „venite manibus puris et pectore puro“ (jőjetez tiszta kezekkel és tiszta kebellet.) Ha alkalmazhatók ez idézett szavak a' kk. ez rr-re, mint az erdélyi törvényhozás személyesítőire, bizonyval alig van tárgy, melly iránti tanácskozás előtt helyesebben el lehetne mondani: jőjetez tiszta kezekkel és tiszta kebellet, mint a' fenforgó székelyügy. Itt állunk ugymond, a' haza oltára előtt; az istenség, mellynek áldozunk, három személyből áll: igazság, alkotvány és köző; ez az igazi politikai szentháromság. Midőn az oltár előtt áll szoló, e' szavait hallja az istenségnek: azért jöttél ide fiam, hogy áldozzál tiszta kezekkel és tiszta kebellet. Az ész azt mondja: nem kell ide sok buvódni, a' korszellem tetteket kíván, azért csak rajta fiaim, vessétek öszsze vállaitokat 's közös erővel, mint hypomocion emeljétek a' közőt. Ámde eléáll az alkotvány 's így szól: lassan fiam, ne hirtelenkedjél, mert két millióból álló erkölcsi személy teremtésére sok idő és nevelés szükséges, az igazságnak és észnek pedig azt mondja: ne civakodjatok, mert ez ország képviselőji tiszteletben tartanak titeket, csak időt és körülményt várnak, hogy tetteken mutathassák ki jó szándékukat. Szóló elfogadja ez ósánya böles tanácsát 's ennek szelleméből indulva azt állítja, hogy sem historiai, sem politikai, sem jogi szempontból urbér a' székelyföldre nem alkalmazható. Azt kérdik erre a' vármegyei magyarok: hisz ti székelyek is ép olly primae occupationis jognál fogva birjátok földeteket mint mi, miért hát a' megkülönböztetés? A' székely azt feleli: nem. Mikor ugyanis a' magyarok Pannoniába bejőttek, Ungvárt elfoglalták, a' tótokat hűberezseikké tették, a' föld egy részét a' közzállomány-nak adták, többit egymás közt felosztották, négy osztályt állítottak fel, u. m. sz. István jobbágyai, várjobbágyok, udvornicusok és rabszolgák osztályait. Ekkor még mindnyájan részesültek a' közterhekből. De lassankint egyegy hatalmasabb egyed fölélemelkedvén a' tömegben, oligarchák fejlődtek közöttük, millyen volt Trenchini Máté, ki Robert Károly alatt a' király ellen is hadakozott. Az oligarchák illy fölélemkedése önkint következtette a' rabszolgák szaporodását, kiknek száma csak hamar annyira ment, hogy az igazgatás kénytelennek érezte magát ezek sorsa felől is rendelkezni, 1360ban már látszanak nyomai az urbérnek,

midőn meghatározott, hogy miből álljon a jobbágyok mind szolgálata - mind termékekbeli tartozása. 1514ben már azt mondja ki a törvény, hogy a jobbágy hetenkint egy napnál többet szolgálni nem köteles. D. e. M. Theresia alatt, mint tudva van, ismét történt urbéri intézkedés. Ugy de mindez a magyar földre nézve történt, egészen mások lévén a székelyföldi viszonyok. A székely nem volt hódító, hanem mint vert, üldözött nép vonult e hon rengetegeibe, ott köztársaságot alapított, mely egy főnök Rabon bán alatt állott ugyan, de azért mégis respublica volt. A székely tehát nem hódított földet birt, de másfelől valamint ezt, úgy jogait sem nyerte a magyar királyoktól, mert ő régebb a trónnál. Igaz, vannak székelyföldön is zsellérek vagy jobban mondva hasznobérlők, de ezek primipilaris és pixidariális telkeken laknak s úgy lettek, mint már itt többben, jellese gr. K. J. alaposan fejtették. Ez a dolog történelmi állása. A mi jogi állását illeti: a székelyek azon feltét alatt léptek szövetségbe a magyarokkal, hogy eredeti szabadságukban meghagyassanak. Ezt tanúsítja a H. k. III. r. 4. czíme, valamint a Leop. dipl. is. És a törvények megtartására fejedelmet és nemzetet eskü kötelez; eskü, mely előtt minden hatalomnak meg kell hajolnia, mely az isten szava, mely ha nem áll, megszakadnak a társas élet minden kötelekei, az ember feleségét, gyermekeit is eltaszthatja magától. A székely ép oly joggal bírja három vékás földét, mint a vármegyei nemes nagy terjedelmű táblait; kéri tehát a megyei birtokos urakat, hogy valamig ők közteher nélkül bírják majorság-földeiket, méltóztassanak a székelyeket is megtartani e kiváltságukban. Szólv szerint, urbér és adó oly rokonságban állnak egymással, mint jég és víz; és így ha urbér vitetik a székelyföldre, a székely nemzet még reményétől is meg lesz fosztva, hogy törvénytelen terheitől valaha meneküljön, mert a rajta most törvényen kívül fekvő adót az urbér törvényesíté. Ismét kéri a kk. és rr-et, ne taszitsanak el maguktól 400 ezer székelyt, ezt kívánja a politica ratio is; mert senki sem állhat jót, mik lehetnek következményei a vég-elkeseredésnek.

Csikszék e. k. v.: Kéri a kk. és rr.-ket az egyesületi hitre, hogy midőn törvényt akarnak hozni egy elnyomott néposztály sorsa könnyítésére, ne hozzanak olyat, mely által egy más osztályt hasonló állapotba süllyesztenek. Aranyosszék e. k. v.: Küldöji nevében kénytelen nyilvánítni, hogy azon elvnel fogva, miszerint székelyföld adó alapja nem lehet, minden olyas urbérnek, mely ezen elv megdöntését eszközölné, ellenmond. Egyébiránt, mivel csakugyan székelyföldön is fejlődtek ki hűbéri viszonyok, ezeknek urbér általi szabályoztatását, az előre becsatolt elv fenntartása mellett, igen is ohajja.

Még hat szónok beszélt a mai ülésben. Egy kir. hiv. historiai és jogi adatokkal igyekezvén bebizonyítani, hogy székelyföldön nincs urbériség, az urbériség rendelkezését székely földre nézve csupán a személyi viszonyok szabályozása - s a zselléri szolgálat maximuma meghatározásaiig kívánta terjesztetni. Egy gr. kir. hiv. hasonló értelemben nyilatkozott. Azon gr. kir. hiv. ur előadását, ki a magyar és székelyföld közti különbséget dipl. adatokból mutogatta, egy más gr. kir. hiv. ur ostrom alá vévén, épen ellenkezőleg azt állította, hogy székelyföldön is helye van az urbérnek. Elnök ő nmlga e' közben felszólította a kk. és rr-et, hogy ne csak a székelyföldre, hanem a kitűzött kérdésre általában fejezzék ki véleményeiket. Udvarhelyszék e. k. szerint urbérnek ugyanazon rendelkezése alá vélvén tartozni, mely a megyei allodiumról szól. Az előbbi gr. kir. hivatalos némely keményeknek vett kitételeire felelt röviden az érdekelte gr. kir. hiv. Fogaras e. k. v. a mai tanácskozásnak (mely valóban élénk, mondhatni, zajos volt) modorát rosallta. A napikérdésre nézve utasította a Czirákiána conscriptio mellett szól. Mi a székelyföldet illeti, miután ott, egy m. gr. ur által felhozott adatok szerint, valóságos szabad székelyekből lett jobbágyok is vannak, annyival szükségesebbnek tartja az urbért, hogy tulajdon rokonaik által elnyomott székelyeken segítve legyen. E' közben az idő eltelvén, elnök ő nmlga a tanácsk. folytatását másnapra halasztotta. (Ülés vége két órákor.)

XXIV. országos ülés jan. 28án (Tárgya: az urbériség feletti tanácskozások.) Egy kir. hiv. kívánja, miszerint mondanassék ki, hogy székely birtok valamint a megyei allodium, urbériség constitutívuma nem lehet. Mert igaz ugyan, hogy vannak székelyföldön is adó-alatti colonialis telkek, de ezekre nézve országos igazgatás által fen van hagyva, hogy ha adómentes nemes ember veszi meg, töröltessenek ki az adólajstromból. Egy más gr. kir. hiv. Azon állítást, hogy a székelyek más joggal bírják földeiket, mint e' haza egyéb nemzetei, teljességgel nem találja elég védőknek arra, hogy mi joggal bírják a székelyek ma földjeiket; mert szólv szerint, Vaskaputól a Királyhágóig minden földet egyenlő joggal bír magyar ugy, mint székely. Egyébiránt ovakodjunk, ugymond, oly argumentumokat használni, melyek midőn

egyik nemzetjogát felemelik, a másikat lesüllyesztik. Tudós gróf K. J. azt is állítja, hogy a székely jobbágyok nem idegen népfaj, hanem többnyire székelyekből lettek. Hát kéri szólv, ezen védők nem épen az urbér szükségére mellett szól éhát nem több igénye lehet azon szegény igazi székelynek eredeti jogai viszszerzésére, mint bármely más származásu jobbágynak? Említette a t. gr. különféle jogait a m. és székelyföld közti különbségnek; mondta hogy székelyföldön jus regiumos birtok csak kivételképen s hogy ez és a tiszta székely örökség közt lényeges különbség van; hogy ott adózás nem létezik, vagy helyesebben, más alakban létezik s ebből azt hozta ki, hogy ott nincs urbériség. Ezekre szólv csak azt feleli, hogy a jus regium örökösödést szabályoz, de a székelyföld természetét nem változtatta meg; mi az adó illeti, igaz hogy portalis adót a székely nemzet, Marosvásárhelyt kivéve, nem fizetett, hanem másfajú adót igen. A tiszta gróf az adórendszernek egy epocháját merőben elmellőzte, melyből szólv nem akar törv. következtetéseket huzni; de ha ő mlganak tetszik a magyar és székelyföld közti különbség bebizonyítására az adózási különbséget idézni, azon adórendszer se méltóztassék ignorálni, mely szerint a székelyföldi urbériség telkek épen egyenlőknek vétetvék a magyar földiekkel. Az urbér tárgyazza az urbériségnek egy a közállomány mint földesur iránti viszonyait; hogyan lehet tehát állítani, hogy mivel a föld az ország különböző részeiben adózás tekintetében hajdan különböző természetű volt, a közállománynak ne volna joga az urbéri viszonyokat szabályozni. E' theoria ellenkeznék a kk. és rr. azon kimondott elvével, miszerint az urbériség fogalmát nem az adja meg, hogy valamely föld adó alapja s ez elv biztosítására kijelentették: hogy az urbér tárgyalása folytán az adó nem növekedése iránt is kívánnak intézkedni. Részletekbe azonban nem bocsátkozva, most csak annyit vél kimondandónak, miszerint a székely nemes föld a magyar allodiummal főldele egy categoriába esik. Az, hogy ott nincs dézma stb. részletekhez tartozik. Egész Európában, így végzi beszédét, nincs föld, mely a magyaréhoz hasonló kiváltságban részesülne; és most valamely földet még ennél is kiváltságosabbá tenni, ez már valóságos privilegium privilegiorum lenne.

Elnök: Kéri a kk. és rr-et ne csak a székelyföldi viszonyokra nézve nyilatkozzanak, mi csak egyes indítvány volt, hanem szóljanak általában a napi kérdéshez is. Csikszék köv. megjegyzi, hogy indítványa az urbér szőnyegen levő pontjához volt sorolva. Elnök: Nem azt mondta, hogy ne szóljanak az indítványhoz, hanem hogy szóljanak a napi kérdéshez is. Fogarasvidék köv.: A napirenden levő kérdésre nézve utasítása az 1820beli összeírás mellett szól. Mi a székelykérdést illeti, Csikszékét kivéve, magok a székely követ urak is elismerték, hogy bizonyos értelemben helye van székelyföldön is az urbérnek. Némelyek azt mondják: ott, a hol jus regium van, mások csak a személyes viszonyokat kívánják szabályozni. A dolog veleje az, hogy kell ugyan székelyföldön is urbér, de némi különbséggel. Mi lehet azon különbség? Gr. K. J. ő mlga megmutatta, hogy a székely jobbágyok onnan vették eredetüket, miszerint a hajdani ökörsütések alkalmakor, a szegényebb sorsu székelyek tehetősebbeknek szolgálkák lettek. Már ha a székely urbériségnek nem az eredete, mi a magyar földieknek, hogy t. i. megvittak a földbirtok felett, és a kinek győzelem mosolygott, legyőzött ellenét szolgájává tette; hanem az, hogy testvér testvért nyomott el: nem eo a fortiori kell é urbér székely földön? Az, hogy székely földön urbér ne legyen, nem annyit tenne é, mint azon elnyomott testvérek utódainak még annyit sem adni, mennyit a magyar nemzet ad annak, kinek eleit fegyverével tette rabszolgájává? Hogy lakatlan földre telepedtek volna a székelyek, bajos bebizonyítani. A jus regium, szólv tudása szerint, a földnek urbéri vagy nem urbéri természetén nem tesz változtatást. Hány nagy birtok vált magyar földről is ép azon úton urbériséggé, mint a székely földről állítják? Szükségtelen a historia régi homályában keresni az urbériség eredetét: kiknek fölölleges földjük volt, a mit meg nem művelhettek, kiosztották azoknak, kiknek kezeik levén, dolgoztak érte stb..

Elnök: Az idő eltelvén, a tanácskozás folytatását holnapra halasztja.

ELŐLEGEK RÖVID KÖZLÉS. A XXVII. orsz. ülésben jan. 29én folytatott a tegnap félben maradt tanácskozás, bevégezve azonban még most sem lón. 15ön szóltak s még 40en voltak felírva. (Ülés vége 2 órákor.) A jan. 30ki XXVIII. országos ülést is ugyanazon kérdés feletti tanácskozás hozta ki a nélkül, hogy végzés keletkezett volna. Ülés végével elnök ő nmlga a tanácskozás folytatását hétéfőre halasztván, kijelenté, miszerint a kk. és rr. határozata következtében értesítette kir. biztos ő exját a fens. nádor haláláni fájdalom nyilvánítsa iránti szándékukról s ő exja a kk. és rr.-nek e' czélből elfogadására jan. 31ki d. e. 11 órát méltóztatott kitűzni. E' végre méltóztassanak a kk.

és rr. magukat holnap 3/4kor 11re szóló elnökhöz megalázni. (Ülés vége 2 órákor.)

KÜLFÖLD.

AMERIKA. A congressusi tanácskozások fontosak. A pénzügyminiszter, a mint az elnöki jelentésben előre mondatott, indítványt tón a thea's kávé megvámoztatására. Ezen czikked eddigelő vámmentesek valának s megvámoztatásuk a mexicói háboru erőlyes folytathatása végett szükséges, mert a rendes jövedelmek nem győzik már a ropant kiadásokat. A miniszteri indítvány azonban jan. 2kán a képviselők házában 115 szóval 48 ellen megbukott. Az amerikai pénzügynek helyzetét igen criticusnak festik, s a 28 millió dollárnyi új kölcsön, melyet a kormánynek most minél hamarabb kihirdetni szükség, nem csekély akadályokra találand. A harcztérről kevés új érkezett. Santa Ana hiteles kutfő szerint 28 ezer fővel áll San Luis de Potosiban. Taylor tábornok nov. 10kén Montereyből Victoria ellen nyomulni szándékozott. — Campechyan (Yucatan) dec. elején új felforgatás fordult elő, melynek czéjja volt ezen státust Mexicotól tökéletesen s végkép elszakasztani. Állítólag Tabasco státus is kihirdette függetlenségét. Scott tábornok dec. 13kán Ujorleansból Tampico felé hajózott.

Montevideoi levelek szerint a nyaktülő-háboru a különféle spanyol törzsek közt mindkét oldalán a Platafolyamnak régi keserültséggel folytattatik; gyilkolások gyakoroltnak gyilkolásokra, mindazáltal a kereskedés gyors emelkedésnek örvend, jóllehet azt nagyobbrészt csak dugarusok üzik. A brit katonák és hajóslegények lefoglalva tartják a montevidoei állgyutelepeket, tartózkodnak azonban minden közbelépéstől, miután egyedüli czéjlok a város ótalmazása, hol is nagy brit árutárak találtnak.

Mexico fővárosban hallomás szerint dec. 7. vagy 8kán egy nyilatkozvány jelent meg s Herrera tábornok Almontét a városból küizette. Ezen hirre Santa Ana 7 ezredet Valencia tábornok vezérlete alatt indított Mexicóba. Egy osztály mexicói lovasság véletlen megtámadást intéze Tampico ellen, kiket azonban az amerikaiak jókora veszteséggel visszavertek.

PORTUGÁLIA. Das Antas visszavonulását Portóba szerencsésen véghezvitte, s január 7kén 4000 fővel a nevezett városba nyomult. Ennek órsége most mintegy 11 ezer főnyi, nem számítva az ujonczokat, kik Minho és Tras os Montes tartományokban szedettek föl. Saldanha, ki hadsergét két osztályba rendezte, lassankint éjszak felé nyomult. Mozgásai lassúsága következtiben a fölkelők Portót oly annyira megerősíthették, hogy az mintegy meghódíthatatlannak tekinthető. Miután Saldanha ereje csak 7 ezer emberre terjed, úgy hitték, mikép az Portót meg sem meri támadni, hanem Coimbrába, vagy valamely más erős helyre vonuland vissza, ott várandván a fölkelők megtámadását. A portoiak teljes reményben vannak terveik jövendő bizonyos sikere felől. Juntájok legmunkásabb rendszabályokhoz nyult nemesak a város védelmezésére, hanem hogy lehető leghamarabb megtámadó mozgásokat is tehessen. Pénzök bőségben van.

Az ország helyzete mindinkább aggasztóvá kezd lenni, béke csak ott létezik, hol a guerilha-csapatok nem mutatkoznak, ezek pedig országszerre szétterjedvék. 20 főből álló guerilha csapat elégséges egy 2 ezer lakosu város megriasztására s a királyi hivatalnokok futásnak erednek. Ha ismét kir. seregek jönnek azon helyre, akkor meg azok, kik a fölkelőket pártolják, mutatnak sarkat. — Casal báró Bragát odahagyván, Viana felé indult. A lázadók Portóban minden hatalmokat őzpontosítják, s nehezen sikerülend a királyiaknak ezen város meghódítása, mert a miguelisták és septembristák egyesült erővel makacs ellenállásra készek a képesek. A szerződés, melyet a két rész egymással kötött s mely jelenleg másolatokban köröztetik, nevezetesen oda pontosul össze, miszerint ok a királyi kormányzatát a királyi párt fölötti tökéletes győzelemig fentartani fogják, azután szabad lesz minden pártnak tenni, a mit akar. A portói börtönök túltömvék politikai foglyokkal, s az azokban uralkodó szükség és hiány sokféle betegséget idéz már elő. Terceira herczeg helyzete fogságában is napoként nyomasztóbb, miután többé még szolgát sem engednek tartani neki.

ANGLIA. Az irlandi állapotjavítás iránti miniszteri javaslatok tetszéssel fogadtatván, részletes vitatásuk a bizottsági ülésekre bizott. Nem alamizsnákkal, szólnak a miniszterek — kell s lehet az irlandiakon tífósan segíteni, hanem saját országuk segédforrásinak kifejlesztése által. „Segíts magadon s isten is megsegít” legyen az irlandiak életbölcsésége. Némi vidámságot, a tárgy szomorúsága mellett is támasztott Brougham lord köv. különöz eszméje: hogy a gabonakészletek a szegényebb néposztályok javára megtakarítsanak, a gazdagok és előkelők mostani szük időben ne egyenek kenyeret, hanem e' helyett levest,

